

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΛΑΡΙΣΑΣ**

**ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΛΑΡΙΣΑΣ**

**ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ
ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ
ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ**

**ΤΕΥΧΟΣ V :
ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΛΑΡΙΣΑΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ
ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ**

**ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΛΑΡΙΣΑΣ
ΑΕΝΑΑ ΑΕ**

ΛΑΡΙΣΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Τρέχουσα πολιτική για τους έλληνεςτσιγγάνους.....	2
1.1. Αδυναμίες και θετικά στοιχεία της πολιτικής του παρελθόντος για τουςτσιγγάνους.....	2
1.2. Πολιτικές βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης.....	4
1.2.1. Το πλαίσιο πολιτικής για τους έλληνεςτσιγγάνους (1996-1999).....	5
1.2.2. Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (2000-2008).....	10
1.3. Πολιτική στον τομέα της εκπαίδευσης.....	18
1.4. Πολιτική στον τομέα της υγείας.....	22
1.5. Εθνικό σχέδιο για την κοινωνική πολιτική στουςτσιγγάνους.....	22
1.6. Πολιτική στον τομέα της εργασίας.....	23
2. Γενικό πλαίσιο προτάσεων για τον νομό Λάρισας.....	28
2.1. Εισαγωγικά.....	28
2.2. Αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.....	30
2.3. Προτάσεις για τις Υποδομές και την Κατοικία.....	32
2.3.1. Σύνδεση τωντσιγγάνικων περιοχών με τους αστικούς ιστούς των δήμωνπου ανήκουν.....	32
2.3.2. Ανάπλαση και αναβάθμιση τωντσιγγάνικων περιοχών.....	35
2.3.3. Προτεινόμενος κατάλογος έργων.....	36
2.4. Εκπαίδευση.....	40
2.5. Απασχόληση.....	41
2.6. Υγεία.....	44
2.7. Πολιτισμός.....	44
2.8. Αθλητισμός.....	45
2.9. Δράσεις τοπικών φορέων.....	46
2.9.1. Τοπική αυτοδιοίκηση.....	47
2.9.2. Ιδιωτικά ΚΕΚ και άλλοι φορείς κατάρτισης.....	50
2.9.3. ΟΑΕΔ – Επιθεώρηση Εργασίας.....	51
2.9.4. Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Λάρισας.....	51
3. Προτάσεις για τους οικισμούς τωντσιγγάνων του νομού Λάρισας.....	52
3.1. Προτάσεις για τη Νέα Σύμρνη Λάρισας.....	52
3.2. Προτάσεις για τα Φάρσαλα.....	59
3.3. Προτάσεις για τον Τύρναβο.....	66
3.3.1. Εισαγωγή.....	66
3.3.2. Σύντομη περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης.....	68
3.3.3. Περιγραφή του ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης για την κοινωνικήένταξη τωντσιγγάνων του Τυρνάβου.....	71
4. Χρηματοδοτικό πλαίσιο.....	74
5. Βιβλιογραφία.....	77

1. Τρέχουσα πολιτική για τους Έλληνες τσιγγάνους

1.1. Αδυναμίες και θετικά στοιχεία της πολιτικής του παρελθόντος για τους τσιγγάνους

Τα βασικότερα προγράμματα τα οποία εφαρμόστηκαν στο παρελθόν (τελευταία δέκα χρόνια) για τους τσιγγάνους και συγχρηματοδοτούνταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ήταν:

- Φτώχεια 3
- Ecos / O-Uverture
- ΣΩΚΡΑΤΗΣ – COMENIUS
- HORIZON
- INTEGRA
- Επιχειρησιακά Προγράμματα Καταπολέμησης του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας

Παράλληλα με τα παραπάνω εφαρμόστηκαν και άλλα περισσότερο εξειδικευμένα ή μεμονωμένα μικρότερης εμβέλειας.

Κύριος στόχος όλων των προγραμμάτων ήταν η αντιμετώπιση του Κοινωνικού Αποκλεισμού και η κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων με διαφοροποιήσεις ως προς τη στρατηγική, τις αρχές, τη φιλοσοφία και το περιεχόμενο.

Παρά τις καλές προθέσεις του συνόλου των προγραμμάτων διαπιστώθηκαν αδυναμίες στο περιεχόμενο και αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες στη υλοποίησή τους.

Στις αδυναμίες αναφέρονται:

- η απουσία μέτρων και παρεμβάσεων για την εξάλειψη ή τη μείωση των αιτιών και συνθηκών που προκαλούν και συντηρούν τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- η αναντιστοιχία μεταξύ κοινοτικών προγραμμάτων και Εθνικής Πολιτικής για τους Τσιγγάνους
- η έλλειψη συντονισμού και εποπτείας στη δράση πολυάριθμων φορέων που εμπλέκονταν στο τσιγγάνικο ζήτημα. Το αποτέλεσμα ήταν η

αλληλοεπικάλυψη, η αποσπασματικότητα, ο κατακερματισμός των ενεργειών και η επιφανειακή κάλυψη μέρους των αναγκών.

- η αντίφαση ανάμεσα στην προτροπή για συμμετοχή των χρηστών σε όλη τη διαδικασία της υλοποίησης και στις θεσμικές δεσμεύσεις για την πραγμάτωση αυτού του στόχου.
- η επικέντρωση των ενεργειών σε ορισμένους τομείς (κατάρτιση) και η αποδυνάμωση σε άλλους (προκατάρτιση, συμπλήρωση βασικής παιδείας και απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων).
- η αδυναμία στην προετοιμασία των τσιγγάνων και στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, για τη μείωση των προκαταλήψεων και την τόνωση της αλληλοαποδοχής. (περιορισμός των δράσεων στην οργάνωση ημερίδων και στην έκδοση φυλλαδίων και αφισών χωρίς σημαντικό αποτέλεσμα).
- η υποβάθμιση των ενεργειών εκπαίδευσης εκπαιδευτών και στελεχών για την κατανόηση της ομάδας των τσιγγάνων και την απόκτηση εξειδικευμένων μεθόδων προσέγγισης.
- η αδυναμία βιώσιμης συνέχειας των δομών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο των κοινοτικών πρωτοβουλιών.
- οι χρονοβόρες επιδοτήσεις των τσιγγάνων από τα προγράμματα κατάρτισης γεγονός που δημιούργησε και συχνά αποτέλεσε αιτία άρνησης συμμετοχής τους σε τέτοιου είδους προγράμματα.
- η μηδενική απορρόφηση Τσιγγάνων στην αγορά εργασίας.

Στα θετικά στοιχεία από τις πολιτικές του παρελθόντος είναι:

- η δημιουργία ευρωπαϊκών, εθνικών και άλλων δικτύων υποστήριξης των Τσιγγάνων.
- η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την ανάληψη πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση καίριων προβλημάτων (στεγαστικά ζητήματα).
- η ευαισθητοποίηση κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων.

- η δημιουργία δομών για την ενημέρωση και υποστήριξη των τσιγγάνικων πληθυσμών (Κέντρα Πληροφόρησης Υποστήριξης Τσιγγάνων - ΚΕ.Π.Υ.Τ.).
- η κινητοποίηση των τσιγγάνων για δημιουργία συλλογικών οργάνων διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους.
- η παραγωγή και ανάπτυξη έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού που αποτελεί σημαντικό αρχείο για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και εκπαιδευτικό εργαλείο για τους τσιγγάνους. (μελέτες – έρευνες, διδακτικά υλικά CD ROM – Βιντεοκασέτες και άλλα),
- η εκπαίδευση τσιγγάνων mediators και η προώθησή τους στην απασχόληση.

Σημαντικές ήταν οι διακρατικές συνεργασίες που αναπτύχθηκαν, με την ανταλλαγή εμπειριών, τεχνογνωσίας, στελεχών και παραγωγή κοινών εργαλείων (εκπαιδευτικό μοντέλο για την εκπαίδευση τσιγγάνων mediators, εκπόνηση έρευνας με κοινή μέθοδο και περιεχόμενο στον χώρο των τσιγγάνων, ευρωπαϊκή ιστοσελίδα, κ.ά.)

1.2. Πολιτικές βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης

Η ελληνική κυβέρνηση εφαρμόζει, από το 1996, συγκεκριμένη πολιτική αντιμετώπισης των προβλημάτων των τσιγγάνων. Το 1996, θέσπισε το πλαίσιο πολιτικής για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ελλήνων τσιγγάνων. Βάσει αυτού την ευθύνη για την υλοποίηση των έργων έχουν οι ΟΤΑ. Την ίδια χρονιά συστήθηκε άτυπη διυπουργική επιτροπή, για τον πολιτικό σχεδιασμό των σχετικών με Έλληνες τσιγγάνους θεμάτων. Στην πορεία, η διυπουργική επιτροπή θεσμοθετήθηκε με απόφαση του πρωθυπουργού (ΦΕΚ 24, τευχ.2, 18/1/2000).

Η επιτροπή προώθησε πρόγραμμα δράσης και συγκεκριμένες παρεμβάσεις, που αφορούν τους τομείς αρμοδιότητας όλων των Υπουργείων, που συμμετέχουν στη διυπουργική (17-2-2000).

Βασικός συντονιστής της διυπουργικής ορίστηκε ο υπουργός εσωτερικών, δημόσιας διοίκησης και αποκέντρωσης. Συμμετείχαν :

- Εκπρόσωπος από το Γραφείο Πρωθυπουργού
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας
- Υπουργείο Πολιτισμού
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
- Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
- Γενική Γραμματεία Υπουργείου Οικονομικών
- Γενική Γραμματεία Αθλητισμού

Στην ολοκλήρωση του σχεδίου της Εθνικής Πολιτικής, συνέβαλαν σημαντικά με επεξεργασμένες προτάσεις – εκτός των συναρμόδιων Υπουργείων – το Διαδημοτικό Δίκτυο ΡΟΜ για την υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων και η ΠΟΣΕΡ (Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ελλήνων ΡΟΜΑ).

Σήμερα το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης εξακολουθεί να είναι ο συντονιστής των θεμάτων για τη βελτίωση της διαβίωσης των ελλήνων τσιγγάνων. Είναι ο διαχειριστής του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (ΟΠΔ) για τους τσιγγάνους που αποτελεί το βασικό εργαλείο έκφρασης της εθνικής πολιτικής και των κατευθύνσεων του Γ' ΚΠΣ για τους έλληνες τσιγγάνους. Το ΥΠΕΣΔΑ δέχεται τις προτάσεις των της χώρας, για τις παρεμβάσεις στους καταυλισμούς τσιγγάνων.

Εκτός από το Ο.Π.Δ., για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος των τσιγγάνων υπάρχει δυνατότητα χορήγησης δανείων με βάση εγκύκλιο - απόφαση του ΥΠ.ΕΘ.Ο. (ΦΕΚ 412/Β' /29 - 3 - 2000) στην οποία περιγράφονται όροι-προϋποθέσεις και κριτήρια τα οποία πρέπει να ικανοποιούνται.

1.2.1. Το πλαίσιο πολιτικής για τους έλληνες τσιγγάνους (1996-1999)

Τον Ιούνιο του 1996 ολοκληρώθηκε ο σχεδιασμός για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ελλήνων τσιγγάνων με την δημιουργία ενός κειμένου που καθόριζε την πολιτική δράσης. Έτσι, για πρώτη φορά διαμορφώθηκε στη χώρα μας *πλαίσιο πολιτικής*. Οι πολυάριθμες ενέργειες που προέβλεπε το πλαίσιο πολιτικής συστράτευσαν υπουργεία, φορείς και

Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε κοινή πορεία στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των τσιγγάνων.

Η υλοποίηση του προγράμματος πέρασε από διάφορες φάσεις αρνητικών αντιδράσεων εκ μέρους ορισμένων φορέων, προσαρμογής, και διορθωτικών παρεμβάσεων. Η αποκτηθείσα εμπειρία απέδωσε σημαντικά αποτελέσματα στους τόπους εφαρμογής.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι στόχοι, οι ενέργειες και οι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν από τα Υπουργεία, που εμπλέκονται στο πρόγραμμα. Το συγκεκριμένο σχέδιο προέβλεπε χρονική περίοδο υλοποίησης των διαφόρων ενεργειών την τριετία 1997-1999. Πολλές από τις ενέργειες συνεχίζονται μέχρι σήμερα με διαφορετικές μορφές χρηματοδότησης.

Στέγαση

Η παρέμβαση προέβλεπε μελέτη των στεγαστικών αναγκών των Τσιγγάνων. Έκπονήθηκε από τη ΔΕΠΟΣ (1999) και αφορούσε κυρίως στους νομαδικούς και ημινομαδικούς πληθυσμούς. Το έργο χρηματοδοτήθηκε με 30 εκατομμύρια δραχμές. Βάσει της απογραφής και των ενεργειών των ΟΤΑ στους οποίους κατοικούν οι τσιγγάνοι έγιναν οι παρεμβάσεις:

1. υποδοχή 2000 σκηνιτών Τσιγγάνων του δήμου Ευόσμου Θεσσαλονίκης σε οργανωμένο χώρο, στο στρατόπεδο Γκόνου. (προϋπολογισμός 650 εκατομμύρια δρχ -υλοποιηθέντα έργα 350 εκ).
2. μετεγκατάσταση 500 σκηνιτών, σε οργανωμένους χώρους, στους δήμους Καλαμάτας και Μεσσήνης. (χρηματοδότηση 225 εκατ. δρχ)
3. πολεοδόμηση δημοτικής έκτασης και δημοπράτηση των πρώτων 84 κατοικιών από Ο.Ε.Κ. (Α' φάση) στο Δήμο Σοφάδων. (προϋπολογισμός 3,3 δις δρχ.). Το σύνολο του προγράμματος αφορά 2500 άτομα. Ήδη, υπεγράφησαν οι συμβάσεις μεταξύ ΚΕΔ, ΟΕΚ και Δήμου Σοφάδων. Θα ακολουθήσει η Β' Φάση με άλλες τουλάχιστον 66 κατοικίες. Επιπλέον εγκρίθηκαν 100 στεγαστικά δάνεια κατασκευής κατοικιών σε παραχωρηθέντα οικόπεδα.
4. μετεγκατάσταση 400 Τσιγγάνων σε οργανωμένη δημοτική έκταση στο Διδυμότειχο. Το έργο περιλαμβάνει διαμόρφωση του

οικοπέδου, την κατασκευή των αναγκαίων υποδομών και την ανέγερση 50 κατοικιών. (χρηματοδότηση 250 εκ. δρχ.)

5. παραχώρηση οικοπέδων και κατασκευή 45 κατοικιών για οικογένειες Τσιγγάνων σε δημοτική έκταση Δήμου Σερρών. (χρηματοδότηση 240 εκατ. δρχ)
6. διαμόρφωση οικισμού 30 κατοικιών στη Ν. Ιωνία Βόλου. (χρηματοδότηση 75 εκατ. δρχ.)
7. δημιουργία οργανωμένου χώρου για 120 οικογένειες τσιγγάνων στη Νέα Αλικαρνασσό Ηρακλείου Κρήτης. (χρηματοδότηση 100 εκ. δρχ.)
8. δημοπράτηση έργου που αφορά οικισμό 30 οικίσκων στο Δήμο Μενεμένης. (χρηματοδότηση 150 εκατ. δρχ.)
9. αναπλάσεις οικισμών και δημιουργία χώρων προσωρινής διαμονής στους δήμους Μενεμένης, Θήβας, Μεσολογγίου, Ρόδου, Συκεών Θεσσαλονίκης, Αργινίου, κ.α. Αφορούν πληθυσμό 3000 τσιγγάνων. (πιστώσεις πάνω από 450 εκατ. δρχ.)

Ενέργειες που αφορούν τη στέγαση:

- διάθεση από την ΚΕΔ εκτάσεων του δημοσίου προκειμένου να παραχωρηθούν ως οικόπεδα σε οικογένειες τσιγγάνων που διαβιούν σε καταυλισμούς.
- δημιουργία οικισμών από ΟΕΚ σε περιοχές της χώρας όπου διαβιούν τσιγγάνοι (Δήμος Αιγίου, Δήμος Τρίπολης, Δήμος Γαστούνης, Δήμος Ρόδου κ.α.)
- παραχώρηση λυομένων κατοικιών και χρηματοδότηση υποδομών στο στρατόπεδο Γκόνου Ν. Θεσσαλονίκης (250), Μεσολόγγι (80), Αργίνιο (80), Τρίπολης (140), Καρδίτσα (106), Νομαρχία Αχαΐας (64), Νομαρχία Μεσσηνίας (70), Δήμος Σπάρτης (30), Δήμος Αντιγονίδων Ημαθίας (10), Δήμος Θήβας (50), Δήμος Αλικαρνασσού (40) κ.λ.π.

Στόχος των ενεργειών είναι η διαμονή των τσιγγάνων σε ιδιόκτητη κατοικία, με τη διάθεση οικιών, την παραχώρηση οικοπέδων και στεγαστικών δανείων. Η δημιουργία οργανωμένων χώρων προσωρινής έχει μεταβατικό χαρακτήρα.

Το σύνολο των ωφελουμένων από τα παραπάνω προγράμματα ανέρχεται στον αριθμό 9.800 ατόμων. Την τελευταία τριετία δρομολογήθηκαν αντίστοιχες ενέργειες και σε άλλες περιοχές της χώρας.

Εκπαιδευτικά θέματα

Αρχικά υλοποιήθηκε, τριετές πρόγραμμα ύψους 1,1 δις δρχ. που χρηματοδοτήθηκε από το Β' Κ.Π.Σ. σε 20 περιοχές που διαβιούν Τσιγγάνοι. Το πρόγραμμα περιελάμβανε:

- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για διδασκαλία σε σχολεία Τσιγγανοπαίδων
- Διαμόρφωση ειδικού διδακτικού υλικού
- Ενίσχυση -υποστήριξη μαθημάτων για συνέχιση σπουδών κ.α.
- Εφαρμογή του θεσμού της κάρτας μετακινούμενου μαθητή, η οποία συνεχίζεται και σήμερα (βλ. παρ. 1.2.)

Θέματα κατάρτισης - απασχόλησης

Οι ενέργειες αφορούσαν :

- προγράμματα κατάρτισης απασχόλησης και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού (ύψους 2 δις δρχ.)
- προγράμματα προκατάρτισης - κατάρτισης - απασχόληση τσιγγάνων όπου για πρώτη φορά εγκρίθηκαν επαγγέλματα πέραν των παραδοσιακών (μηχανικοί αυτοκινήτων, υδραυλικοί, προπονητές κ.α.) Υπολογίζεται ότι οι ωφελούμενοι θα είναι της τάξης των 1.300 ατόμων. (προϋπολογισμός 1 δις δρχ.)
- πρόγραμμα για απασχόληση και ανάπτυξη εταιριών τσιγγάνων (δήμος Ζεφυρίου - χρηματοδότηση 70 εκατ. δρχ.).
- έκδοση αδειών πλανοδίου, λιανικού εμπορίου, λαϊκών αγορών κ.α. σε τσιγγάνους.

Θέματα ενημέρωσης

Οι ενέργειες περιελάμβαναν :

- ίδρυση και λειτουργία συμβουλευτικών σταθμών για θέματα εκπαίδευσης, απασχόλησης, υγείας, στέγασης, αστικοδημοτικής υποστήριξης. Τέτοιοι σταθμοί λειτουργούν στους δήμους Αγ.

Βαρβάρας, Ιλίου, Μενεμένης, Σοφάδων, Καρδίτσας, Εξαμιλίων Κορινθίας, Ν. Ιωνία Βόλου, Αιτωλικού.

- προώθηση ανάλογων με τις ως άνω ενέργειες σε περιοχές όπου υλοποιούνται στεγαστικά προγράμματα και άλλες παρεμβάσεις.
- λειτουργία Κέντρων Υποστήριξης Τσιγγανοπαίδων στους Δήμους Α. Λιοσίων και Μεγάρων με τη συμμετοχή πάνω από 150 ατόμων.

Θέματα υγείας και υγιεινής

Από το 1999, υλοποιείται πρόγραμμα παρέμβασης για θέματα δημόσιας υγείας, εμβολιασμών κ.λ.π.. Το πρόγραμμα ξεκίνησε από τις περιοχές της Δυτικής Αττικής και Καρδίτσας.

Θέματα και μέτρα πολιτισμού και αθλητισμού

- Συστάθηκε και λειτουργεί στο υπουργείο πολιτισμού ειδικό τμήμα για τους Τσιγγάνους (Δ/νση Λαϊκού Πολιτισμού). Διαμορφώθηκε ολοκληρωμένο πρόγραμμα ύψους 120 εκατ. δρχ. που ήδη υλοποιείται σταδιακά από το 1999 (μουσικά εργαστήρια στο Ίλιον, εργαστήριο φωτογραφίας στην Αγία Βαρβάρα, κ.α.).
- Υλοποιούνται προγράμματα μαζικού αθλητισμού από τη Γ.Γ.Α σε συνεργασία με τους Ο.Τ.Α. Οι συμμετέχοντες Τσιγγάνοι στα προγράμματα είναι πάνω από 1000 (από το 1999).

Άλλα Θέματα

Υπήρξαν μέτρα ευαισθητοποίησης-ενημέρωσης πολιτών για τα ζητήματα των Τσιγγάνων (υλοποίηση σεμιναρίων, ημερίδων, εκδηλώσεων κ.α.). Επίσης, ξεκίνησε σε συνεργασία με Δικηγορικούς συλλόγους, η διαδικασία επίλυσης αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων η οποία θα ολοκληρωθεί με την πλήρη κοινωνική καταγραφή των οικογενειών Τσιγγάνων που διαβιούν σε καταυλισμούς.

1.2.2. Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (2000-2008)

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (ΟΠΔ), αποτελείται από τρία κεφάλαια:

- το κεφάλαιο 1, όπου επιχειρείται σύντομη περιγραφή της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των Ελλήνων Τσιγγάνων και των όσων πραγματοποιήθηκαν μέχρι σήμερα.
- το κεφάλαιο 2, όπου τίθενται οι στόχοι και η στρατηγική του Ο.Π.Δ. και
- το κεφάλαιο 3, όπου παρουσιάζεται το κυρίως πρόγραμμα δράσης.

Το κυρίως πρόγραμμα δράσης αποτελείται από δύο άξονες:

τον άξονα 1,

που αναφέρεται στις υποδομές. (νέοι οικισμοί, βελτιώσεις, αναπλάσεις και διαμόρφωση περιβάλλοντος, πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός κλπ.). Ο άξονας περιλαμβάνει κατασκευαστικά έργα (έργα, υλικά ή «hard»).

τον άξονα 2,

που αφορά στις υπηρεσίες για εκπαίδευση, κατάρτιση, απασχόληση, κοινωνική πρόνοια, πολιτισμό και επιμόρφωση ενηλίκων. Ο άξονας αυτός περιλαμβάνει άυλες (soft) ενέργειες.

Μέσω του ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης, υλοποιείται η στεγαστική πολιτική και σύνολο ενεργειών που υποστηρίζουν και προωθούν την κοινωνικής ένταξη των τσιγγάνων. Στους άξονες του ΟΠΔ περιέχονται μέτρα και παρεμβάσεις που αλληλοσυμπληρώνονται με στόχο τη σφαιρική αντιμετώπιση των προβλημάτων που βιώνουν οι τσιγγάνοι. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2001 και θα ολοκληρωθεί το 2008. Το Ο.Π.Δ. δεν αποτελεί αυτό ο καθεαυτό χρηματοδοτικό μέσο. Η χρηματοδότηση των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της ασκούμενης πολιτικής για τους Τσιγγάνους θα γίνει από :

- τα επίσημα, εγκεκριμένα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ. (Περιφερειακά και Τομεακά)
- άλλες χρηματοδοτικές πηγές πλην του Γ' Κ.Π.Σ. όπως:
 - εθνικούς πόρους (Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων / Σ.Α.Ε. εθνικών πόρων, Τακτικός Προϋπολογισμός κ.λπ.).

- άλλες πιθανές χρηματοδοτικές πηγές

Το Ο.Π.Δ. συγκεντρώνει τις παρεμβάσεις που προτάθηκαν από διάφορους φορείς (Υπουργεία, Διαδημοτικό Δίκτυο ΡΟΜ, Γενικές Γραμματείες κ.λπ.) και τις ταξινομεί:

- στους άξονες. Κάθε άξονας χωρίζεται σε ομάδες (Μέτρα). Στον άξονα 1 ταξινομούνται οι παρεμβάσεις που έχουν ομοιογενές θεματικό αντικείμενο. Στον Άξονα 2 η ταξινόμηση των παρεμβάσεων γίνεται ανάλογα με τις διαφορετικές δομές οι οποίες έχουν αναπτυχθεί μέχρι σήμερα και παρέχουν σχετικές υπηρεσίες στους Τσιγγάνους.
- σε ομάδες, ανάλογα με το φυσικό αντικείμενο το οποίο είναι δυνατόν να διαφοροποιείται εντός του ίδιου Μέτρου. Στην ουσία κάθε μέτρο, κάθε άξονα, υποδιαιρείται σε υποομάδες παρεμβάσεων ομοιογενούς φυσικού αντικειμένου οι οποίες ορίζονται ως «Υπομέτρα».
- σε κατηγορίες, ανάλογα με την πηγή προέλευσης της χρηματοδότησης των παρεμβάσεων. Η πηγή προέλευσης των πόρων είναι δυνατόν να προέρχεται από διαφορετικές χρηματοδοτικές πηγές. Ανάλογα με την πηγή προέλευσης των πόρων οι κατηγορίες διαιρούνται σε :
 - Κατηγορία (α) όπου περιλαμβάνονται παρεμβάσεις υπομέτρου που χρηματοδοτούνται από πόρους του Γ' Κ.Π.Σ.
 - Κατηγορία (β) όπου περιλαμβάνονται παρεμβάσεις υπομέτρου που χρηματοδοτούνται από λοιπούς (πλην Γ' Κ.Π.Σ.) πόρους.

Ταυτόχρονα, το Ο.Π.Δ. διερευνά τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ., και επισημαίνει τα σημεία στα οποία εντοπίζονται επιλέξιμες παρεμβάσεις και εξασφαλίζονται χρηματοδοτικοί πόροι. Επιπλέον καθορίζει δείκτες παρακολούθησης οι οποίοι θα συμπληρωθούν και θα οριστικοποιηθούν μετά την ποσοτική εξειδίκευση των παρεμβάσεων. Προϋπόθεση για την οριστικοποίηση των δεικτών, είναι η εκπόνηση μελετών και ερευνών κατά περίπτωση.

Άξονας 1: Υποδομές

Κεντρικός σκοπός του άξονα 1 του ΟΠΔ, είναι η αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος των Τσιγγάνων. Περιλαμβάνει σύνολο μέτρων και δράσεων εξατομικευμένης προσέγγισης όλων των κατευθύνσεων της οικιστικής αποκατάστασης και εδραιοποίησης.

Οι βασικοί στόχοι του είναι :

- η υλοποίηση της εθνικής πολιτικής για τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη πόλεων και οικισμών, ώστε η χώρα να ανταποκριθεί στις κοινοτικές και διεθνείς υποχρεώσεις της.
(εφαρμογή της Habitat II Agenda)
- η άρση των παραγόντων περιθωριοποίησης
- η προσφορά βασικής στέγης υγιεινών συνθηκών διαβίωσης
- η αναβάθμιση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος
- η κοινωνική και χωρική σύνδεση των νέων και των υπαρχόντων τσιγγάνικων συνοικισμών με τον οικιστικό ιστό
- η εξασφάλιση της οργανικής λειτουργίας των οικισμών για την κάλυψη των βιοτικών αναγκών των τσιγγάνων κατοίκων τους

Η επίτευξη των στόχων του άξονα 1 επιδιώκεται μέσω παρεμβάσεων οι οποίες οργανώνονται στα ακόλουθα μέτρα :

Μέτρο 1 : Δημιουργία Νέων Οικισμών

Μέτρο 2 : Βελτίωση Υφιστάμενων Κατοικιών

Μέτρο 3 : Βελτιώσεις σε Υφιστάμενους Οικισμούς

Μέτρο 4 : Οργάνωση Υποδομών Κατασκηνώσεων για Διερχόμενους Πληθυσμούς

Τα μέτρα καλούνται να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες βελτίωσης των οικιστικών και στεγαστικών συνθηκών των ελλήνων τσιγγάνων οι οποίες κωδικοποιημένες εμφανίζονται ως εξής:

- Ανάγκες στέγασης των Τσιγγάνων, που διαβιούν σε αμιγείς και μικτούς καταυλισμούς και το κέλυφος κατοικίας τους είναι παράπηγμα, καλύβα, σκηνή. Η στέγαση θα γίνει σε αυτοτελή οικόπεδα σε ήδη υπάρχοντες πυρήνες κατοικιών (οικισμούς).

- Ανάγκες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης σε υφιστάμενες τσιγγάνικες κατοικίες και σε υφιστάμενους οικισμούς, με παρεμβάσεις πολεοδομικού χαρακτήρα
- Ανάγκες παρεμβάσεων στους χώρους διαμονής εποχιακών και διερχομένων για την εξασφάλιση στοιχειωδών υποδομών
- Ανάγκες δημιουργίας οργανωμένων εκτάσεων με στοιχειώδεις εγκαταστάσεις για την υποδοχή εποχιακών και διερχομένων νοικοκυριών, κοντά στους νέους οικισμούς

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του άξονα 1, είναι:

- η δημιουργία νέων οικισμών
- η απόκτηση εκτάσεων
- η υλοποίηση χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων
- η εκπόνηση μελετών – εμπειρογνωμοσυιών και ερευνών
- η δημιουργία δικτύων υποδομής
- η οδοποιία
- η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
- η κατασκευή κτιρίων για τη στέγαση κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών
- η βελτίωση υφιστάμενων κατοικιών η κατασκευή νέων
- η δημιουργία οργανωμένων κατασκηνώσεων

Πίνακας 1.1. : Μέτρα και Υπομέτρα Άξονα 1 (Υποδομές)

Μέτρο 1 : <u>Δημιουργία Νέων</u> <u>Οικισμών</u>	Υπομέτρο 1.1 : Απόκτηση Γης
	Υπομέτρο 1.2 : Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός
	Υπομέτρο 1.3 : Δίκτυα Υποδομής - Έργα Διαμόρφωσης Περιβάλλοντος Χώρου
	Υπομέτρο 1.4 : Δημιουργία Υποδομών για την παροχή Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
	Υπομέτρο 1.5 : Κατασκευή Κατοικιών
Μέτρο 2 : <u>Βελτίωση</u> <u>Υφιστάμενων</u> <u>Κατοικιών</u>	
Μέτρο 3 : <u>Βελτιώσεις σε</u> <u>Υφιστάμενους</u> <u>Οικισμούς</u>	Υπομέτρο 3.1 : Απόκτηση Γης
	Υπομέτρο 3.2 : Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός
	Υπομέτρο 3.3 : Δίκτυα Υποδομής - Έργα Διαμόρφωσης Περιβάλλοντος Χώρου
	Υπομέτρο 3.4 : Δημιουργία Υποδομών για τη στέγαση Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
	Υπομέτρο 3.5 : Κατασκευή συμπληρωματικών κατοικιών
Μέτρο 4 : <u>Οργάνωση</u> <u>Υποδομών</u> <u>Κατασκηνώσεων</u> <u>για Διερχόμενους</u> <u>Πληθυσμούς</u>	Υπομέτρο 4.1 : Απόκτηση Γης
	Υπομέτρο 4.2 : Δίκτυα Υποδομής - Έργα Διαμόρφωσης Περιβάλλοντος Χώρου
	Υπομέτρο 4.3: Δημιουργία Υποδομών για κοινόχρηστες εξυπηρετήσεις

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα Δράσης για τους έλληνες τσιγγάνους

Άξονας 2: Υπηρεσίες

Ο κεντρικός σκοπός και στόχος του άξονα 2 είναι η αντιμετώπιση των καίριων προβλημάτων που βιώνουν οι τσιγγάνοι. Οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνονται σε αυτό τον άξονα συμβάλουν στην υποστήριξη της διαδικασίας κοινωνικής ένταξης των τσιγγάνων μέσα από ένα πλέγμα διακριτών μέτρων και δράσεων.

Οι βασικοί στόχοι του είναι :

- η επίτευξη εύκολης πρόσβασης των τσιγγάνων στους φορείς και τις δομές παροχής υπηρεσιών και δημοσίων αγαθών.
- η υποστήριξη με υπηρεσίες από «ειδικές» δομές σε ρόλο συμβουλευτικό, παραπεμπτικό, διαμεσολαβητικό.
- ο εμπλουτισμός του γνωστικού επιπέδου και των κοινωνικών δεξιοτήτων.
- η ευαισθητοποίηση της κυρίαρχης κοινωνίας και των τσιγγάνων για την άμβλυση των αμοιβαίων προκαταλήψεων προς όφελος της σύγκλισης και της κοινωνικής συνοχής.

Η ταξινόμηση των παρεμβάσεων στον συγκεκριμένο άξονα οργανώνεται στα ακόλουθα μέτρα :

Μέτρο 1 : Υπηρεσίες παρεχόμενες από Δομές

Μέτρο 2 : Υπηρεσίες παρεχόμενες από Ο.Τ.Α.

Πίνακας 1.2. : Μέτρα και Υπομέτρα Άξονα 2 (Υπηρεσίες)

Μέτρο 1 : Υπηρεσίες παρεχόμενες από Δομές	Υπομέτρο 1.1 : Υπηρεσίες Υποστήριξης – Κατάρτισης – Προώθησης στην Απασχόληση
	Υπομέτρο 1.2 : Υπηρεσίες Εκπαίδευσης
Μέτρο 3 : Υπηρεσίες παρεχόμενες από Ο.Τ.Α.	Υπομέτρο 2.1 : Υπηρεσίες Υγείας – Πρόνοιας
	Υπομέτρο 2.2 : Υπηρεσίες Πολιτισμού
	Υπομέτρο 2.3 : Υπηρεσίες Αθλητισμού
	Υπομέτρο 2.4 : Επιμόρφωση Ενηλίκων

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα Δράσης για τους έλληνες τσιγγάνους

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του άξονα 1, είναι:

- προγράμματα:
 1. προκατάρτισης / προετοιμασίας, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση
 2. για καταρτισθέντες άνεργοι Τσιγγάνοι
 3. παροχής Συνοδευτικών – Υποστηρικτικών Υπηρεσιών

4. ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των γονέων των τσιγγανοπαίδων και της τοπικής κοινωνίας
 5. επιμορφωτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς.
 6. ατομικής υποστήριξης και συμβουλευτικής των μαθητών
 7. ενθάρρυνσης και υποστήριξης της πρόσβασης των τσιγγάνων στις πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας
- δημιουργία τμημάτων ταχύρυθμης κάλυψης μαθησιακών κενών
 - ιατροκοινωνικά κέντρα και κινητές μονάδες πρόληψης
 - εκπαιδευτικά σεμινάρια τοπικών ομάδων αναφοράς
 - προγράμματα:
 1. εμβολιασμών
 2. πρόληψης
 3. αγωγής υγείας
 4. κοινωνικής παρέμβασης
 - Εμβολιασθέντες και συμμετέχοντες στα προηγούμενα προγράμματα
 - Κάρτες (εξυπηρετούμενου, εμβολιασμού, προληπτικών εξετάσεων)
 - παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού
 - Εργαστήριο δημιουργικής απασχόλησης για νέους Τσιγγάνους
 - Έρευνες – Μελέτες
 - Αμιγή προγράμματα μαζικού αθλητισμού μεγάλης και μικρής διάρκειας
 - Πληθυσμός που απέκτησε γνώσεις ανάγνωσης και γραφής
 - Στελέχη Φορέων που εκπαιδεύτηκαν
 - Σύνδεσμοι (mediators) - Τσιγγάνοι που καταρτίστηκαν
 - Οπτικοακουστικό υλικό
 - Νέα Κ.Ε.Π.Υ.Τ. και Κ.Ε.Π.Υ.Τ. που θα συνεχίσουν τη λειτουργία τους

Πίνακας 1.3.: Χρηματοοικονομικά στοιχεία για το ΟΠΑ

	Άξονας 1 (εκατ. Ευρώ)	Άξονας 2 (εκατ. Ευρώ)
Χρηματοδοτική βαρύτητα επί του Ο.Π.Δ.	57,14%	42,85%
Συνολικό Κόστος	176,08	132.061,62
Δημόσια Δαπάνη	176,08	132.061,62
Κοινοτική Συμμετοχή	44,02	88.041,08
ΕΤΠΑ	44,02	0
ΕΚΤ	0	88.041,08
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	132,06	44.020,54
Ιδιωτική Συμμετοχή	0	0

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα Δράσης για τους έλληνες τσιγγάνους

Εμπλεκόμενοι φορείς

Οι φορείς που εμπλέκονται στο ΟΠΔ είναι:

- η Διυπουργική Επιτροπή, η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή και την παρακολούθηση της εφαρμογής της κεντρικής πολιτικής.
- οι Διαχειριστικές Αρχές των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' Κ.Π.Σ., οι οποίες είναι υπεύθυνες για την προετοιμασία της υλοποίησης, την ένταξη των πράξεων¹, τη διαχειριστική παρακολούθηση και τον έλεγχο των πράξεων που υλοποιούνται.
- οι 6 Διαχειριστικές Αρχές των Τομεακών Ε.Π. (Ε.Π. Απασχόληση, Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., Ε.Π. Υγεία – Πρόνοια, Ε.Π. Πολιτισμός, Ε.Π. Γεωργία, Ε.Π. ΚΤΠ).
- οι αρχές πληρωμής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' Κ.Π.Σ. , οι οποίες είναι υπεύθυνες για την απόδοση της κοινοτικής

¹ Πράξη είναι κάθε έργο ή δράση που εκτελείται από τους τελικούς δικαιούχους των παρεμβάσεων»(Κανονισμός ΕΚ αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 1999, άρθρο 9, παρ. ια).

και εθνικής συμμετοχής στους τελικούς δικαιούχους μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

- οι αρχές του συστήματος ελέγχων τριών επιπέδων (Διαχειριστική Αρχή, Αρχή Πληρωμής, Ειδική Υπηρεσία του Υπ. Οικονομικών /Γενικό Λογιστήριο του Κράτους).
- άλλες αρμόδιες αρχές (π.χ. Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς) οι οποίες είναι δυνατόν να έχουν θεματική αρμοδιότητα επί των παρεμβάσεων που θα υλοποιούνται.
- οι υπηρεσίες των υπουργείων και των περιφερειών, οι οποίες είναι δυνατόν να έχουν θεματική αρμοδιότητα επί των παρεμβάσεων που υλοποιούνται.
- οι τελικοί δικαιούχοι δηλαδή οι φορείς και οι επιχειρήσεις του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση των πράξεων. (διευθύνσεις ΥΠ.Ε.Π.Θ., Υπ. Πολιτισμού, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Νέας Γενιάς, Ισότητας, Ο.Α.Ε.Δ., Δήμοι και Κοινότητες, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, Ν.Π.Δ.Δ. των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, Μ.Κ.Ο., Κ.Ε.Κ. ΚΕ.Σ.Υ.Υ., κ.λπ.).
- άλλες υπηρεσίες του δημοσίου, αρμόδιες για την ένταξη και χρηματοδότηση των έργων και των ενεργειών που θα υλοποιηθούν από λοιπούς – πλην Γ' Κ.Π.Σ. – πόρους.

Όλοι οι παραπάνω λειτουργούν υπό τον επιχειρησιακό συντονισμό **Επιχειρησιακής Ομάδας**, η οποία λειτουργεί υπό την εποπτεία της Διυπουργικής Επιτροπής και είναι επιφορτισμένη με την διεκπεραίωση όλων των σχετικών έργων. Τα στελέχη της ανήκουν στα υπουργεία ή σε φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα που σχετίζονται με το ζήτημα των τσιγγάνων. Οι λειτουργίες της υποστηρίζονται από νεοδημιουργηθέν πληροφοριακό σύστημα.

1.3. Πολιτική στον τομέα της εκπαίδευσης

Το Υπουργείο Παιδείας εφαρμόζει ειδικά προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που απευθύνονται σε τσιγγάνους, αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές.

Για τους τσιγγάνους μαθητές, από το 1998, άρχισαν να εφαρμόζονται ειδικά προπαρασκευαστικά προγράμματα. Έως σήμερα 100 δάσκαλοι έχουν διορισθεί σε νέες οργανικές θέσεις, με αρμοδιότητα την εκπαίδευση των τσιγγάνων.

Πανελληνίως λειτουργούν πάνω από 84 τάξεις με προπαρασκευαστικά προγράμματα για τσιγγανόπαιδες.

Δημιουργήθηκαν τέσσερα εργαστήρια στα οποία διδάσκεται παραδοσιακή μουσική.

Πρωθήθηκε η δημιουργία νέου διδακτικού υλικού με βοηθήματα.

Άλλες δράσεις οι οποίες υλοποιούνται στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι:

- η πραγματοποίηση σεμιναρίων επιμόρφωσης εκπαιδευτών. Μέχρι στιγμής έχουν επιμορφωθεί περί τους 5000 εκπαιδευτικοί .
- η διαμόρφωση νέων αναλυτικών προγραμμάτων και ενισχυτική διδασκαλία
- η πραγματοποίηση μαθητικών συμποσίων κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας
- η αναμόρφωση του θεσμού των τάξεων υποδοχής
- ο ορισμός του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Παιδείας, Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
- η λειτουργία 20 και πάνω σχολείων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Οι παραπάνω δράσεις εντάσσονται στην γενική πολιτική του Υπουργείου για την «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών».

Η φοίτηση των τσιγγανοπαίδων διευκολύνεται με τη χρήση ειδικής κάρτας φοίτησης (κάρτα μετακινούμενου μαθητή). Με την κάρτα μπορούν να γίνουν δεκτοί σε οποιοδήποτε σχολείο χωρίς την τυπική διαδικασία μετεγγραφής. Έτσι εξυπηρετούνται οι περιπτώσεις οικογενειών που μετακινούνται λόγω εργασίας. Επιπλέον, γίνονται ενέργειες για να ενθαρρύνονται οι τσιγγάνοι μαθητές να ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση (ενημέρωσή τους στους χώρους κατοικίας κ.α.).

Η ακολουθούμενη πολιτική δημιούργησε συνθήκες σημαντικής αύξησης των τσιγγάνων μαθητών σε ποσοστό της τάξης του 40%, και περιορισμό

των διαρροών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι από 2.640 τσιγγάνους μαθητές το 1997, το 2000 αυτοί έφθασαν τους 8.460.

Από το 1999 ενισχύονται ακόμη περισσότερο οι υποδομές των παραπάνω δράσεων.

Παραταύτα, υπάρχουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στη διδασκαλία των τσιγγάνων είναι σημαντικά και καταβάλλονται προσπάθειες αντιμετώπισής των.

Το Υπουργείο Παιδείας αγωνίζεται για την αναβάθμιση του ρόλου του σχολείου και επιτυχή εφαρμογή των ειδικών προγραμμάτων που αφορούν την καταπολέμηση του εκπαιδευτικού και κοινωνικού αποκλεισμού.

Καταβάλλονται προσπάθειες ώστε:

- η σχολική μονάδα, να αποτελεί τον πυρήνα όπου προσδιορίζεται και ασκείται το σύνολο των δράσεων, που αποσκοπούν στην εξασφάλιση των απαραίτητων συνθηκών για την ολόπλευρη ψυχοσωματική ανάπτυξη των μαθητών.
- η εκπαίδευση που παρέχεται σε όλα τα άτομα, να είναι ισότιμη, σύγχρονη και υψηλής ποιότητας.
- Το κάθε σχολείο, να είναι σύγχρονα οργανωμένο με αναβαθμισμένο το ρόλο των Διευθυντών και του συλλόγου διδασκόντων.
- Το σχολείο να ανοίγεται στην κοινωνία αποφεύγοντας την εσωστρέφεια και την απομόνωση. Ο σύλλογος διδασκόντων και οι Διευθυντές, με τη συνεργασία των Σχολικών Συμβούλων, καλούνται να εφαρμόσουν με επιτυχία προγράμματα ενδοσχολικής επιμόρφωσης, διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ενισχυτικής διδασκαλίας, καθώς και άλλα προγράμματα και καινοτομίες, σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τα Παιδαγωγικά Τμήματα των Πανεπιστημίων που συνεργάζονται με το Υπουργείο Παιδείας.
- Το σχολείο να εντάσσει όλους τους μαθητές, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές τους, σε ένα ενιαίο εκπαιδευτικό πλαίσιο, ικανό να

εξασφαλίζει την ισότητα ευκαιριών και την καλύτερη επιτυχία για όλους.

- η παρουσία τσιγγάνων, παλιννοστούντων και μεταναστών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα, να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σχολικής πραγματικότητας.

Η ομαλή και έγκαιρη ένταξη των τσιγγανόπαιδων, παλιννοστούντων Ελλήνων και αλλοδαπών στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι υπόθεση όλων όσων εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η πολιτεία έχει την ευθύνη:

- ο στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής παρέμβασης
- ο στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και όλων των εμπλεκόμενων φορέων
- ο στην ενημέρωση των οικογενειών των παιδιών για το εκπαιδευτικό σύστημα

Είναι ανάγκη να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την προσέλευση και φοίτηση στο δημοτικό σχολείο και στο νηπιαγωγείο όλων των παιδιών των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (τσιγγάνων, αλλοδαπών κ.λ.π), για την εγγραφή των οποίων έχουν αποσταλεί ειδικές εγκύκλιοι από το Υπουργείο Παιδείας.

Για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών φαίνονται αναγκαία :

- Ο αποτελεσματικός τρόπος μεταφοράς όσων κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές
- Η μετακίνηση εκπαιδευτικού από σχολείο με οργανική θέση για υποστήριξη τσιγγάνων, αλλοδαπών ή άλλων μαθητών όταν δε συντρέχει λόγος σε άλλο σχολείο που υπάρχει σχετική ανάγκη.
- Η πρόσληψη επιμορφωμένων αναπληρωτών, που θα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά σε ειδικά προγράμματα σε σχολεία που το έχουν ανάγκη.
- οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται με υπερωριακή αποζημίωση σε Φροντιστηριακά Τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (Φ.Τ.), να αναλαμβάνουν μόνο ένα Φ.Τ. και συγκεκριμένες ώρες για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

- Η καλή οργάνωση και λειτουργία των σχολείων και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με σκόπο την προώθηση κλίματος αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης και αποτροπής φαινομένων ρατσισμού, ξενοφοβίας και προκαταλήψεων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Το Υπουργείο Εθνικής παιδείας και Θρησκευμάτων πολλές φορές

- Επιζητεί τη συνδρομή της εκπαιδευτικής κοινότητας για να γίνονται δεκτοί οι τσιγγάνοι στο σχολείο.
- Συμβουλεύει ώστε η σχολική τους ενσωμάτωση να γίνεται με κατάταξη σε τάξη και συνεχή φοίτηση σε προπαρασκευαστικό τμήμα ή σε αμιγή σχολεία για τσιγγάνους, αν αυτό κρίνεται αναγκαίο.
- Επιδιώκει τη λειτουργία των τμημάτων για τσιγγάνους μέσα στους σχολικούς χώρους και όχι σε ξεχωριστές και μακράν του σχολείου περιοχές.
- Προωθεί τη συνεργασία με τους γονείς και άλλους φορείς για σταθερή προσέλευση στη σχολική μονάδα.

1.4. Πολιτική στον τομέα της υγείας

Το υπουργείο υγείας στο πλαίσιο του προγράμματος για την «προάσπιση, την προαγωγή της υγείας και την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων αθιγγάνων» στέλνει κινητές ιατρικές μονάδες σε διάφορους καταυλισμούς τσιγγάνων.

Αναφέρεται ότι στα μέσα του Απρίλη του 2003 κινητή μονάδα βρέθηκε στον Τύρναβο, χώρο που περιλαμβάνεται στην παρούσα μελέτη με στόχο την εξέταση των ενήλικων τσιγγάνων, τον εμβολιασμό των μικρών παιδιών και την ενημέρωση για τα στεγαστικά και άλλα προγράμματα που τους αφορούν

Ανάλογη επίσκεψη έγινε στη Λάρισα και στα Φάρσαλα.

1.5. Εθνικό σχέδιο για την κοινωνική πολιτική στους τσιγγάνους

Σε πρόσφατη συνέντευξη του Πρωθυπουργού έγινε αναφορά στο Εθνικό σχέδιο κοινωνικής πολιτικής στους τσιγγάνους.

Στο σχέδιο εντάσσονται προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, προβλέπεται συντονισμός και παρακολούθηση όλων των κυβερνητικών

δράσεων αλλά και δημιουργία «σχήματος» που θα παρακολουθεί στενότερα τις εξελίξεις. Στόχος του σχεδίου: η εκτελεστική αποκέντρωση της κοινωνικής πολιτικής, και η ανάληψη μεγαλύτερου και ουσιαστικότερου ρόλου από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Το σχέδιο επιδιώκει τη συστράτευση «πολλών» στη μάχη για την κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων. Για την επιτυχή έκβαση του επιδιωκόμενου στόχου απαιτείται κοινή προσπάθεια του κράτους, των κοινωνικών εταίρων, της αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας και των μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Απαιτείται ένα Κοινωνικό Φόρουμ το οποίο θα λειτουργεί ως μόνιμος χώρος δομημένου διαλόγου μεταξύ του Κράτους και της Κοινωνίας των πολιτών.

1.6. Πολιτική στον τομέα της εργασίας

Στο παρελθόν (1995-1999) υλοποιήθηκαν πολλά προγράμματα, κυρίως κατάρτισης των τσιγγάνων, σε νέα επαγγέλματα μέσω της κοινοτικής πρωτοβουλίας «Απασχόληση», στόχοι της οποίας ήταν:

- η συμβολή στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού,
- η βελτίωση των μηχανισμών λειτουργίας της αγοράς εργασίας με στόχο την τόνωση της απασχόλησης και την προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης στην Ε.Ε.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία «Απασχόληση» ολοκληρώθηκε σε δύο φάσεις υλοποίησης (1995-1997 η α' φάση και 1997-1999 η β' φάση).

Περιελάμβανε τέσσερις άξονες (NOW, INTEGRA, HORIZON, YOUTHSTART). Σε δύο από αυτούς υπήρχαν προγράμματα που αφορούσαν τους τσιγγάνους.

ΑΞΟΝΑΣ INTEGRA

Αποσκοπούσε στη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας και της δυνατότητας απασχόλησης των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, που είναι αποκλεισμένες ή κινδυνεύουν ν' αποκλεισθούν.

Στόχοι του άξονα:

- η βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

- η ανάπτυξη νέων στρατηγικών κατάρτισης, προσανατολισμού, δημιουργίας θέσεων απασχόλησης που θα ανταποκρίνονταν στις διαφορετικές ανάγκες των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων ιδίως όσων κατοικούσαν σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές.

Ο άξονας *INTEGRA* αφορούσε εκτός των άλλων και άτομα με πολιτισμικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες (τσιγγάνους και ορεινούς πομάκους).

ΑΞΟΝΑΣ HORIZON

Με το συγκεκριμένο άξονα δόθηκε η δυνατότητα κατάρτισης στελεχών για την ανάπτυξη και λειτουργία Βάσης Πληροφοριών για Τσιγγάνους σε θέματα δημόσιας διοίκησης και αντιμετώπισης καθημερινών προβλημάτων. Τα στελέχη αυτά είναι οι επονομαζόμενοι ενδιάμεσοι. Η κατάρτιση έγινε σε ΚΕΚ υλοποίησης προγραμμάτων ROMA μέσω του άξονα HORIZON/Λοιπές Ομάδες – Τσιγγάνοι

Ανάλογη κατάρτιση έγινε σε πολλούς δήμους όπου υπήρχε περιοχή κατοικίας τσιγγάνων.

Οι ενδιάμεσοι, ως θεσμός, έρχονται να καλύψουν την υποστήριξη των τσιγγάνων. Μέσω αυτών καταβάλλεται προσπάθεια να ξεπεραστεί το εμπόδιο επικοινωνίας τσιγγάνων και μη τσιγγάνων. Οι ενδιάμεσοι εμπλέκονται στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και εργάζονται ως στελέχη των υπηρεσιών αυτών.

Οι ενδιάμεσοι εκπαιδεύονται κυρίως :

- στην απασχόληση και τις κοινωνικές υπηρεσίες
- στη χρήση Δικτύων και Βάσεων
- στην παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών
- στη διάγνωση - ανάλυση αναγκών των ομάδων στόχων σε θέματα Υγείας - Εκπαίδευσης-Απασχόλησης
- στην οργάνωση διακρατικών δράσεων
- στην οργάνωση κι αυτοοργάνωση ομάδων

Στην Δυτική Θεσσαλονίκη κατεβλήθησαν προσπάθειες ώστε νέοι Τσιγγάνοι της περιοχής να εκπαιδευτούν σε θέματα που αφορούν την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Η λειτουργία των νέων αυτών ως

υπαλλήλων σε Συμβουλευτικά και Πνευματικά Κέντρα ή σε επιμορφωτικά προγράμματα της ΝΕΛΕ, εστέφθη με επιτυχία. Η προσέλευση Τσιγγάνων στις υπηρεσίες αυξήθηκε και η επικοινωνία υπηρεσίας και τσιγγάνων γίνεται με καλύτερους όρους.

Ο θεσμός των ενδιάμεσων μπορεί να φανεί χρήσιμος αρχικά στους ίδιους του τσιγγάνους και σε επόμενο στάδιο στους φορείς που μέσω των υπηρεσιών τους απευθύνονται σε τσιγγάνους.

Στον ίδιο άξονα αναπτύχθηκε κατά το παρελθόν το πρόγραμμα *MULTI ROMA ACTION HELLAS*. Αυτό αποτελεί την πρώτη ίσως ολοκληρωμένη έκφραση του Δημόσιου και Κοινωνικού μετώπου για την ανάπτυξη θετικών δράσεων, για την υποστήριξη της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των Ελλήνων Τσιγγάνων πολιτών, με εξειδίκευση στο χώρο της απασχόλησης. Αποτελεί την πολιτική συμφωνία ανάμεσα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και την ελληνική κυβέρνηση, για την εφαρμογή ενός πλαισίου πανελλαδικής πολιτικής για την εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος των Τσιγγάνων πολιτών και την άρση των οποιωνδήποτε όρων του κοινωνικού αποκλεισμού της μακροπρόθεσμα.

Στο πλαίσιο του μεγάλου αυτού προγράμματος υλοποιήθηκαν δράσεις όπως:

- δημιουργία κέντρων στήριξης πολιτών με χαρακτήρα:
 - ❖ πληροφοριακό όσον αφορά στα δικαιώματα όλων των κοινωνικά αποκλεισμένων πολιτών, την προστασία αλλά και τις υποχρεώσεις τους προς το κράτος και την κοινωνία.
 - ❖ υποστηρικτικά όσον αφορά στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό για την ανάδειξη τόσο των ικανοτήτων τους ατομικά ή συλλογικά αλλά και τα πιθανά κίνητρα που δικαιούνται.

- κατάρτιση τσιγγάνων πολιτών σε διάφορες ειδικότητες όπως αναπαλαίωση χρηστικών αντικειμένων, ανακύκλωση, κατασκευή μουσικών οργάνων, με σκοπό να αναπτύξουν και εμπορική δραστηριότητα και να πουλούν τα αντικείμενα που κατασκευάζουν,

και αποκτώντας κάθε νομιμότητα χωρίς στο μέλλον να χρειάζονται παρεμβάσεις από το πρόγραμμα.

- δημιουργία τράπεζας πληροφοριών που αφορούσε τους τσιγγάνους, τα προγράμματα που τους αφορούν, τη προσφορά και τη ζήτηση εργασίας και άλλες πληροφορίες που θα βοηθήσουν τους ίδιους και τους υπόλοιπους πολίτες στην ενημέρωσή τους, στη χρησιμοποίηση αποτελεσμάτων και στην πρόσβαση στον ελλαδικό και ευρωπαϊκό χώρο.

Το "*MULTI ROMA ACTION HELLAS*" είναι η ωρίμανση της συνεννόησης των κοινωνικών εταίρων (κυβέρνηση, τοπική αυτοδιοίκηση, τοπικές κοινωνίες) και η απόφαση για άσκηση πολιτικής για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, με έμφαση στην διαχείριση του πολύπλοκου αιτήματος για κοινωνική ένταξη και ισότιμη διαβίωση των Τσιγγάνων πολιτών.

ΤΟΠΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Ακόμη μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) των ΠΕΠ υπό τον συντονισμό των υπουργείων εσωτερικών δημόσιας διοίκησης και αποκέντρωσης αλλά και του υπουργείου εργασίας και κοινωνικών ασφαλίσεων, στα πλαίσια του περιφερειακού σχεδίου δράσης για την απασχόληση, υπήρχε η δυνατότητα στον άξονα τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης, να υλοποιηθούν από τους ΟΤΑ τοπικά σχέδια απασχόλησης και ειδικές δράσεις για τσιγγάνους, παλιννοστούντες και άλλους.

Αυτό θα γίνονταν με την προϋπόθεση οι ΟΤΑ, οι Δημοτικές Επιχειρήσεις, και οι αναπτυξιακές εταιρείες της αυτοδιοίκησης Α' βαθμού να εκδήλωναν ενδιαφέρον στις προσκλήσεις που θα έκαναν οι περιφέρειες. Ο συνολικός προϋπολογισμός έφθανε τα 46 δις δρχ και οι αναμενόμενες δημιουργούμενες θέσεις απασχόλησης έφθαναν τις 2152.

Οι συμβάσεις που θα υπογράφονταν θα ήταν τριετούς διάρκειας ενώ για τον άξονα «Κοινωνικές Υπηρεσίες» η επιλογή γίνονταν με τις διαδικασίες του νόμου 2527/97 (ΑΣΕΠ). Για όλους τους άλλους άξονες η επιλογή γίνονταν μέσω ΟΑΕΔ, ο οποίος επιδοτούσε τις θέσεις αυτές με 5.000 δρχ. την ημέρα για κάθε απασχολούμενο.

2. Γενικό πλαίσιο προτάσεων για τον νομό Λάρισας

2.1. Εισαγωγικά

Σε ότι ακολουθεί, παρουσιάζονται οι αρχές σχεδιασμού, βάσει των οποίων συντάσσονται οι προτάσεις για τους τρεις οικισμούς τσιγγάνων στο νομό Λάρισας.

Οι εν λόγω βασικές αρχές, στις οποίες στηρίζεται ο γενικότερος σχεδιασμός, δηλώνουν

- ❖ κατανόηση και σεβασμό στα γενικά κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τσιγγάνων και
- ❖ κατανόηση και σεβασμό στις ιδιομορφίες των τριών διαφορετικών ομάδων Λάρισας, Φαρσάλων και Τυρνάβου.

Ειδικότερα, για τον σχεδιασμό και την εξειδίκευση των προτάσεων ανά ομάδα, λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα μιας εκάστης ομάδας και συγκεκριμένα αναγνωρίζεται διαφοροποίηση

- στη κοινωνική δομή
- στη κοινωνική οργάνωση του χώρου και
- στα πολιτισμικά χαρακτηριστικά

Τα παραπάνω σημεία αποτελούν διαφορετικά επίπεδα έκφρασης του κοινωνικού αποκλεισμού, για την αντιμετώπιση του οποίου διατυπώνονται προτάσεις που αφορούν την εκπαίδευση, την απασχόληση και την ένταξη στον οικιστικό και κοινωνικό ιστό της πόλης.

Βασικός κανόνας για την επιτυχία των προτεινομένων ενεργειών είναι αναγνώριση και αποδοχή

- ❖ της έκφρασης της συγγένειας στο χώρο
- ❖ της κοινοτικής δομής του χώρου
- ❖ του συνδυασμού της ιδιωτικότητας και της ενδοκοινοτικής συλλογικότητας
- ❖ της ζωής στην ύπαιθρο
- ❖ του δυαδικού συστήματος κινητικότητας και της εδραιοποίησης

Στόχοι των προτεινόμενων παρεμβάσεων είναι:

- η βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης (συνθήκες υγιεινής, περιοχή κατοικίας, κατοικία)
- η σύνδεση των περιοχών παρουσίας των τσιγγάνων με την υπόλοιπη πόλη
- η συνάντηση των κοινωνικών ομάδων.

Στο πλαίσιο αυτό πιθανόν να απαιτηθούν υπερτοπικής σημασίας χωροθετήσεις κατά περίπτωση για την επίτευξη της καλύτερης επικοινωνίας και συγκοινωνίας με τον υπόλοιπο αστικό ιστό (Τύρναβος). Επιπρόσθετα, τα είδη των κελύφων που θα επιλεγούν για τη μόνιμη εγκατάσταση των κατοίκων που έχουν στεγαστικό πρόβλημα θα πρέπει να ακολουθούν τις αρχές της βιοκλιματικής Αρχιτεκτονικής, τόσο στις επισκευές, όσο και στις ανακατασκευές και τις νέες κατασκευές.

Τέλος, ο σχεδιασμός σε κάθε περιοχή πέρα από την προσπάθεια απόδοσης ποιότητας στο χώρο και βελτίωσης των συνθηκών υγιεινής, πρέπει να συνυπολογίσει το γεγονός ότι τα αποτελέσματα αυτού του σχεδιασμού θα αξιοποιηθούν και από μελλοντικούς χρήστες οι οποίοι θα φέρουν συνήθειες, κουλτούρα και προσδοκίες που θα διαφοροποιούνται από αυτές των τωρινών χρηστών. Σχεδιάζοντας με τρόπο που θα σέβεται τις τρέχουσες ανάγκες αλλά και τις προσδοκίες των τσιγγάνων για τους χώρους της μελλοντικής κατοικίας των, εξασφαλίζουμε την λειτουργική βιωσιμότητα του σχεδιασμού. Αυτό σημαίνει ότι οι λύσεις που θα επέλθουν με τη έμμεση ή άμεση συμμετοχή των τσιγγάνων δε θα απορριφθούν από αυτούς.

Οι προτάσεις για τους οικισμούς των τσιγγάνων του νομού Λάρισας ακολουθούν τη λογική της πληθυσμιακής εκτόνωσης τους, με πρόγραμμα στεγαστικής πολιτικής ενταγμένο:

1. είτε στο ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για τους έλληνες τσιγγάνους (Φάρσαλα)
2. είτε στη λογική του ΥΠΕΣΔΔΑ με δανειοδότηση και κατασκευή κατοικιών σε υπάρχον ιδιόκτητο οικόπεδο των δανειοληπτών (Λάρισα). Αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχει ενεργή (εκ του νόμου) η λογική της παραχώρησης εκτάσεων μέσω κάποιου μηχανισμού

στους δανειολήπτες τσιγγάνους. (πρόγραμμα κατασκευής νέων κατοικιών και των δανείων, σύμφωνα με την Υπ.Απ. 12624/195/2000 ΥΠΕΘΟ)

3. είτε στην λογική της ιδιωτικής πολεοδόμησης ή πολεοδόμησης οικισμών με πληθυσμό κάτω των 2000 κατοίκων (βάσει προδιαγραφών ΥΠΕΧΩΔΕ), αν υπάρχει η σύμφωνη γνώμη του δήμου και των τσιγγάνων (Τύρναβος). Επιπλέον, δεν απορρίπτεται η υιοθέτηση προγράμματος κοινωνικής κατοικίας (κατασκευή νέων και επισκευή υφιστάμενων). Και στις δύο περιπτώσεις απαιτείται αρχικό ρυμοτομικό σχέδιο, διάνοιξη δρόμων και υιοθέτηση των χρήσεων γης της προκαταρκτικής πρότασης πολεοδόμησης.

Θέματα χωροθέτησης των κατοίκων θα αντιμετωπισθούν στη συνέχεια κατά την πλήρη ενεργοποίηση και δρομολόγηση των ενεργειών αποσυμφόρησης των περιοχών. Σε αυτό βέβαια ρόλο θα παίξει τόσο η ίδια βούληση των κατοίκων αλλά και ο φορέας συντονισμού και υλοποίησης των προγραμμάτων που θα είναι οι όμοροι δήμοι.

Τέλος, μεταξύ των άμεσων ενεργειών στις οποίες πρέπει να προβούν οι δήμοι είναι η ρύθμιση του ιδιοκτησιακού σε κάθε περιοχή και στους κατοίκους που τελικά θα καρπωθούν των ωφελειών. (συγκεκριμένα Τύρναβος – Φάρσαλα)

2.2. Αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού

Από την επιτόπια έρευνα έχει προκύψει το συμπέρασμα ότι λιγότερο στη νέα Σμύρνη και περισσότερο στα Φάρσαλα και στον Τύρναβο οι τσιγγάνικοι πληθυσμοί βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό σε πολλούς τομείς.

Κοινωνικός αποκλεισμός, υπάρχει στην απορρόφηση από την πλευρά των τσιγγάνων των δημοσίων κοινωνικών αγαθών όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η απασχόληση, η κατοικία, η υγεία, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός κα.

Οι διαπιστώσεις ήταν πολύ αποκαλυπτικές.

- Υπάρχουν σοβαρά στερεότυπα στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο για τους τσιγγάνους, που στο παρελθόν πήραν τη μορφή κοινωνικού ρατσισμού τουλάχιστον στον Τύρναβο. Αυτό δε συνέβη τόσο έντονα στις άλλες δύο περιοχές λόγω του ότι οι τσιγγάνοι σε αυτές είχαν και έχουν υψηλό βαθμό αστικοποίησης αφού κατοικούν στον αστικό ιστό.
- Οι φορείς που ασχολούνταν και ασχολούνται με τα ζητήματα των τσιγγάνων είναι ελάχιστοι και οι δράσεις τους περιορισμένες. Μόνον από την τοπική αυτοδιοίκηση υπάρχουν και μπορούν στο μέλλον να υλοποιηθούν έργα, δράσεις και ενέργειες.

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός θα πρέπει:

- οι υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες να αποδεχθούν την ύπαρξη μιας κοινωνικής και πολιτισμικής ετερότητας και να αντιμετωπίζουν πλέον ισότιμα τους τσιγγάνους
- να δημιουργηθούν ευκαιρίες συνάντησης των τσιγγάνων με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Η συνεργασία μεταξύ τους θα πρέπει να στηρίζεται από αμοιβαία περιθώρια επιλογών και από τους δύο, και όχι από επιβολή επιλογών της μη-τσιγγάνικης κοινωνίας στους τσιγγάνους
- να μειωθούν τα στερεότυπα εκατέρωθεν και να αντιμετωπισθεί ο τρόπος που η κοινωνία δημιουργεί κι αναπαράγει τα στερεότυπα με στόχο την διασφάλιση της κοινωνικής της δομής, και της συνοχής της. Το σχολείο μπορεί να συμβάλει με διάφορες διαλέξεις στην αποφυγή δημιουργίας στερεοτύπων, στους μικρούς μαθητές.
- να υπάρχει κατανόηση ως απόρροια της αποδοχής της τσιγγάνικης κοινωνίας και συμμετοχή των ίδιων των τσιγγάνων στην άρση των αδιεξόδων τους. Η προβολή της ετερότητας τους, στο βαθμό και με τον τρόπο που θα επιλεγεί από ίδιους τους ίδιους πρέπει να είναι το πρωταρχικό μέλημά τους.
- να υλοποιηθούν από τους θεσμικούς φορείς ενέργειες ενημέρωσης των μη-Τσιγγάνων γύρω από τη ζωή των τσιγγάνων και ταυτόχρονη

ευαισθητοποιήσή τους. (εκπαιδευτικών - ενημερωτικών ομιλιών, σεμιναρίων από εξειδικευμένο προσωπικό)

Έχοντας ολοκληρώσει την περιγραφή των βασικών αρχών που πρέπει να διέπουν τον γενικότερο σχεδιασμό των προτάσεων παρέμβασης και αφού ολοκληρώθηκαν οι σκέψεις και εκφράστηκαν οι προθέσεις για τον σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων μιας εκάστης τσιγγάνικης ομάδας, σε ότι ακολουθεί περιγράφονται οι πολιτικές παρέμβασης για το σύνολο των επιπέδων της κοινωνικής και οικονομικής ζωής που απαιτούν παρεμβάσεις. Συγκεκριμένα, στις ακόλουθες ενότητες κατατίθενται προτάσεις και περιγράφονται ενέργειες για την κατοικία και τις υποδομές, την απασχόληση σε συνδυασμό με την κατάρτιση, την εκπαίδευση, την υγεία, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, κ.α.

2.3. Προτάσεις για τις Υποδομές και την Κατοικία

Οι προτάσεις στο συγκεκριμένο επίπεδο συμβάλλουν στην ανάπλαση και αναβάθμιση των τσιγγάνικων περιοχών του νομού. Θέτουν επίσης το γενικό πλαίσιο στο οποίο μπορεί να γίνει η παρέμβαση. Σημαντική προϋπόθεση αποτελεί η διασύνδεση τους με τον κοινωνικό και χωρικό ιστό της πόλης και η άρση του κοινωνικού-γεωγραφικού αποκλεισμού τους. Τέλος, οι προτάσεις θα πρέπει να κινούνται προς την η ανάδειξη της ταυτότητας και ιδιαιτερότητας των τσιγγάνικων περιοχών και του τρόπου ζωής αυτών (οικογενειακές σχέσεις, ψυχολογία ομάδας κ.α.). Επιχειρείται λοιπόν αναβάθμιση του κατοικείν και του αστικού περιβάλλοντος των περιοχών τους χωρίς να αλλάζουν η φυσιογνωμία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ομάδων.

Κατά περίπτωση ίσως είναι αναγκαία η ένταξη στο σχέδιο πόλης (περιοχή Τυρνάβου) και η ολοκλήρωση του οικιστικού ιστού και των υποδομών, με προγράμματα ανάπλασης ή αναθεώρησης του εγκεκριμένου σχεδίου (Φάρσαλα, Λάρισα). (Β' κεφ. Ν.2508/97 άρθρα 8,9)

2.3.1. Σύνδεση των τσιγγάνικων περιοχών με τους αστικούς ιστούς των δήμων που ανήκουν

Οι τσιγγάνοι και στις τρεις περιοχές του νομού ζουν μόνοι τους, και οι επαφές με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο είναι σε επίπεδο παράλληλης

συμβίωσης (κυρίως στα Φάρσαλα και στη Λάρισα). Αυτό εν μέρει αποτελεί επιλογή τους γιατί έτσι μπορούν να οργανώνουν το χώρο τους καλύτερα όμως έτσι οδηγούνται σε καθεστώς απομόνωσης. Από την άλλη πλευρά, το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο δεν εμφανίζει προθέσεις προσέγγισης και συνεπώς είναι ορατός, ο κίνδυνος της γκετοποίησης των περιοχών και ειδικά του οικισμού του Τυρνάβου.

Επιπλέον, στη Νέα Σμύρνη και λιγότερο στα Φάρσαλα, οι συνθήκες διαβίωσης έχουν χειροτερέψει δραματικά με πυκνότητες κατοίκησης και δόμησης που αγγίζουν ανεπίτρεπτα όρια προδιαγραφών. Γι το λόγο αυτό η αποσυμφόρμησή αυτών των περιοχών κρίνεται απολύτως απαραίτητη. Στην περιοχή των Φαρσάλων και του Τυρνάβου μπορεί εύκολα να γίνει διευθέτηση και καλύτερη κατανομή του χώρου ακόμη και επέκταση των τσιγγάνικων κατοικιών. Αυτό είναι δύσκολο στη Νέα Σμύρνη λόγω των φυσικών ορίων που περιορίζουν τη τσιγγάνικη κατοικία.

Όλος ο σχεδιασμός και οι παρεμβάσεις στις τσιγγάνικες περιοχές του νομού πρέπει να διατηρούν τη δημιουργηθείσα κλειστή κοινωνική και χωρική δομή με ταυτόχρονη όμως δημιουργία διεξόδων προς τους αστικούς ιστούς των πόλεων που ανήκουν. Η συνύπαρξη τσιγγάνων με τους μη τσιγγάνους πρέπει να διατηρηθεί τόσο σε Φάρσαλα όσο και Νέα Σμύρνη. Ειδικότερα στην περίπτωση της Νέας Σμύρνης οι οικογένειες που θα "φύγουν" από τον αρχικό πυρήνα εγκατάστασης, αφού λάβουν τη δανειοδότηση για κατασκευή νέας κατοικίας από το ΥΠΕΘΟ, θα αναγκασθούν να επιλέξουν τη ζωή μακριά από τη Νέα Σμύρνη. Μια τέτοια απόφαση θα διευκολυνθεί τα μέγιστα από μια παρέμβαση του Δήμου προς την κατεύθυνση της εξασφάλισης οικοπεδικών εκτάσεων, σε περιοχές που κάθε φορά θα συμφωνούν με το γενικότερο χωροταξικό σχεδιασμό του Δήμου.

Οι ίδιοι οι τσιγγάνοι, από την άλλη πλευρά, πρέπει να κατανοήσουν ότι η συνύπαρξή τους με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο δεν φέρνει σε δύσκολη θέση την κοινωνική επιβίωσή τους, που συνήθως επιτυγχάνεται δια της κλειστής κοινωνικής και χωρικής δομής. Σε κάθε περίπτωση το εγχείρημα είναι πραγματικά δύσκολο.

Στις αποφάσεις για την "επιλογή" δανειοληπτών ή για την ένταξη σε νέα προγράμματα (πχ Νέα Σμύρνη), καθοριστικό ρόλο πρέπει να παίξουν

τα κοινωνικά κριτήρια. Επιπλέον, όλα τα σχέδια χωροθέτησης, κοινωνικού εξοπλισμού, κοινοχρήστων χώρων και υποδομών θα συναποφασισθούν από τσιγγάνους και δήμους. Η επίτευξη ικανοποιητικού αποτελέσματος θα προσελκύσει στην περιοχή και μη τσιγγάνους. Προς αυτή την κατεύθυνση, σημαντικό ρόλο θα παίξουν οι υποδομές που θα "εξοπλίσουν" τους χώρους κατοικίας των τσιγγάνων. Η χωροθέτηση υπερτοπικής σημασίας χρήσεων και λειτουργιών (πχ σχολεία, αθλητικοί χώροι, οικονομικές, εμπορικές, αναψυχής, ψυχαγωγίας) θα διευκολύνει την ποιοτική αναβάθμιση αυτών των περιοχών και θα προσελκύσει κατοίκους που θα ανήκουν στο σύνολο των κοινωνικών ομάδων.

Επιπρόσθετα, για την άρση του *γεωγραφικού* αποκλεισμού αυτών των περιοχών, σημαντικές ενέργειες αποτελούν:

- η επέκταση της δημοτικής συγκοινωνίας κυρίως σε Φάρσαλα και Τύρναβο
- η λειτουργία Πολυκέντρου - Πολιτιστικού Κέντρου, στο οποίο θα μπορούν να στεγασθούν διάφορες λειτουργίες εναλλακτικής απασχόλησης των κατοίκων. Αυτό μπορεί π.χ. να ενσωματώνει εκθεσιακό χώρο και καταστήματα που θα διατίθενται έργα ή προϊόντα τσιγγάνικης λαϊκής τέχνης. Επίσης, στο πολιτιστικό αυτό κέντρο θα μπορούσε να γίνει εργαστήριο εκμάθησης μουσικών παραδοσιακών οργάνων με εκπαιδευτές τσιγγάνους μουσικούς, που θα παρακολουθείται τόσο από τσιγγάνους όσο και μη-τσιγγάνους. (Τύρναβος και Φάρσαλα)
- η χωροθέτηση σύγχρονου παζαριού, παιδούπολης / λούνα παρκ, πάρκου (κυρίως στον Τύρναβο).

Τέλος, πρέπει να προσεχθεί η προσπελασιμότητα στις τσιγγάνικες αναβαθμισμένες περιοχές. Αυτό μπορεί να γίνει με πρόβλεψη για πεζοδρομήσεις, ώστε οι πεζοί να κυκλοφορούνε σχετικά άνετα και με φυτεύσεις - δενδροστοιχιών που θα εξασφαλίζουν την ιδιαίτερη ταυτότητα της περιοχής.

2.3.2. Ανάπλαση και αναβάθμιση των τσιγγάνικων περιοχών

Για τα Φάρσαλα η πληθυσμιακή εκτόνωση της περιοχής κατοικίας των τσιγγάνων θα γίνει με τη δρομολόγηση της πρώτης φάσης μετεγκατάστασης των οικογενειών. Οι οικογένειες που αντιμετωπίζουν σημαντικό στεγαστικό πρόβλημα, θα οδηγηθούν από τις παράγκες που κατοικούν σήμερα, στους χώρους που θα εγκατασταθούν οι 70 οικίσκοι που παραχωρήθηκαν στο δήμο Φαρσάλων από το ΥΠΕΣΔΔΑ. Ακόμη, στην υπάρχουσα περιοχή μπορεί να διερευνηθεί η προοπτική της ανέγερσης νέων κατοικιών με ιδιωτική πρωτοβουλία. Ητοι, κάποιοι τσιγγάνοι να οικοδομήσουν αντικαθιστώντας τις παράγκες τους με νέες κατοικίες. (πχ λαμβάνοντας δάνειο, για να αποκτήσουν το δικό τους σπίτι στα οικόπεδα που έχουν αγοράσει). Επιπλέον πρέπει να δρομολογηθούν ενέργειες ανάπλασης της περιοχής, με ενέργειες που περιγράφονται στο ΟΠΔ για τα Φάρσαλα προκειμένου να βελτιωθεί ο υφιστάμενος οικισμός. Σε κάθε περίπτωση, είναι προφανές ότι σε περίπτωση που αγοραστούν εκτάσεις παραπλεύρως του υφιστάμενου οικισμού των τσιγγάνων (με τη συνδρομή του δήμου και την εξασφάλιση σχετικών κονδυλίων), αμέσως μετά θα πρέπει να δρομολογηθούν ενέργειες μετεγκατάστασης σε αυτές και ενέργειες για την ανέγερση νέων μόνιμων κατοικιών.

Για τη Λάρισα (Νέα Σμύρνη) θα πρέπει να δρομολογηθούν οι ακόλουθες δύο πρωτοβουλίες. Η πρώτη αφορά την αποσυμφόρηση της περιοχής μέσω της έγκρισης των αιτήσεων για δάνεια που υπέβαλλαν οι τσιγγάνοι στο ΥΠΕΣΔΔΑ προκειμένου να διασφαλισθεί η δυνατότητα απόκτησης οικοπέδου ή/και οικίας σε χώρο που θα ικανοποιεί τις προτιμήσεις τους. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να εξετασθεί το ενδεχόμενο της οργάνωσης/ενεργοποίησης προγράμματος κοινωνικής κατοικίας, στο πλαίσιο μιας πιθανής προγραμματικής σύμβασης, που μπορούν να υπογράψουν οι κάτοικοι με το δήμο. Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να προβλέπει την αγορά έκτασης κοντά στην περιοχή της Νέας Σμύρνης και συνήθως περιλαμβάνει:

- τον υπολογισμό των συμμετεχόντων – δικαιούχων αυτού
- την αγορά έκτασης για την κατασκευή κατοικιών

- τη μελέτη και κατασκευή των κατοικιών σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των οικογενειών που εξεδήλωσαν το ενδιαφέρον.

Παράλληλα, η πολιτική του αυτή θα μπορούσε να υποστηριχθεί με την υλοποίηση έργων βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού (κοινωνικές παροχές – δημοτικές υπηρεσίες κτλ.)

Τέλος, στον Τύρναβο αφού "κλίσει" το θέμα της μόνιμης παρουσίας των τσιγγάνων στη θέση Κριτήρι, ο δήμος σε συνεργασία με τους τσιγγάνους μπορεί να ενεργοποιήσει μια διαδικασία αντίστοιχη με αυτή των Φαρσάλων που σημαίνει ότι ο Δήμος Τυρνάβου θα πρέπει να καταρτίσει και να υλοποιήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για τους τσιγγάνους μέσω του οποίου θα στηρίζονται οι υποδομές και οι υπηρεσίες στην περιοχή τους.

Σε κάθε περίπτωση, οι όποιες επιλογές θα πρέπει να έχουν εξασφαλίσει την σύμφωνη γνώμη της τοπικής αυτοδιοίκησης, των εμπλεκόμενων φορέων και των τσιγγάνων. Αυτό βέβαια σημαίνει την υιοθέτηση του συμμετοχικού σχεδιασμού. Η συνεχής συμμετοχική διαδικασία, είναι μια μεθοδολογία σχεδιασμού κατά την οποία οι κάτοικοι θα πρέπει να εκφράζουν τις απόψεις τους και όταν αυτές δεν προσκρούουν σε γενικές αρχές, θα πρέπει να γίνονται σεβαστές.

2.3.3. Προτεινόμενος κατάλογος έργων

Παράλληλα με τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό απαιτούνται και έργα βραχυχρόνιου προγραμματισμού για την αναβάθμιση των τσιγγάνικων περιοχών κατά περίπτωση.

Γενικά, θα λέγαμε ότι σε τέτοιες ενέργειες παρέμβασης κατά περιοχή, δυνητικά θα μπορούσαν να υλοποιηθούν τα εξής:

1. τμήματα του οδικού δικτύου που μέχρι σήμερα είναι χωματόδρομοι και πρόχειρες επιστρώσεις - τσιμεντοστρώσεις πρέπει να ιεραρχηθούν και να ασφαλιστούν. Σύμφωνα με την ιεράρχηση του οδικού δικτύου θα πρέπει να γίνουν οι ανάλογες πεζοδρομήσεις όπου θα κυκλοφορούν αποκλειστικά πεζοί. Θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν η λειτουργία της αυλής στις τσιγγάνικες περιοχές οι οποίες θα πρέπει να προσεχθούν από τις παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο.

Χρήσιμα για αυτό το σκοπό θα είναι τα παράπλευρα έργα όπως φύτευση ανά δρόμο, επιστρώσεις με πλάκες με έντονα χρώματα που θα προσθέτουν ζωντάνια και ταυτότητα στον κάθε δρόμο, καθιστικά – παγκάκια και κιόσκια.

2. πύκνωση των φωτιστικών σωμάτων σε όλους τους δρόμους. Στο εσωτερικό δίκτυο, ο φωτισμός πρέπει να ανταποκρίνεται στις συνθήκες των πεζοδρόμων και των πεζόδρομων ήπιας κυκλοφορίας.
3. ολοκλήρωση ή κατασκευή νέου αποχετευτικού δικτύου, ώστε να καταργηθεί το σύστημα των βόθρων.
4. βελτίωση, επέκταση ή ανακατασκευή του δικτύου ύδρευσης
5. διαμόρφωση κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, με φυτεύσεις, υψηλού και χαμηλού πρασίνου και χλοοτάπητα, επιστρώσεις, χωματοστρώσεις, τοποθέτηση κιοσκιών (Τύρναβος, Φάρσαλα, Λάρισα). Επίσης, μέσα σε αυτούς τους χώρους θα μπορούν να υπάρξουν διάφορες κατασκευές – πίδακες, καταρράκτες, λίμνες, νερόμυλοι κλπ. Επιπλέον η επιλογή των δένδρων προς φύτευση πρέπει να εξυπηρετεί τόσο την εξασφάλιση σκιάς το καλοκαίρι όσο και την αύξηση της θερμοκρασίας κατά τον χειμώνα.
6. χωροθέτηση στην περιοχή επέκτασης στα Φάρσαλα και στο προτεινόμενο ρυμοτομικό του Τύρναβο χώρου πλατείας. Αυτή θα βελτιώσει σημαντικά την καθημερινή ζωή των κατοίκων. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να διαθέτει χώρους φύτευσης με ψηλά και χαμηλά φυτά, κιόσκια με καθιστικά, επιστρώσεις πλακών και τοποθέτηση καθιστικών αμφιθεατρικής διάταξης με σειρές “κερκίδων”, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιείται για παιχνίδι, γάμους, άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις.
7. κατασκευή παιδικού σταθμού, με διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου (επιστρώσεις με πλάκες, τσιμεντοστρώσεις και φυτεύσεις με υψηλή και χαμηλή βλάστηση και γκαζόν, όργανα παιδικής χαράς) – Τύρναβος, Φάρσαλα
8. κατασκευή διαπολιτισμικού σχολείου. Μέσω αυτού η κοινωνικοποίηση των παιδιών θα γίνεται με τρόπο προσαρμοσμένο στην κοινωνική δομή της κάθε τσιγγάνικης ομάδας, τα παιδιά της οποίας θα φοιτούν στο σχολείο. Χαρακτηριστικά αυτής της μαθησιακής διαδικασίας είναι:

- η συλλογική προσπάθεια και συνεργασία
- η αντιαυταρχική συμπεριφορά με κέντρο την μαθητική ομάδα και το δάσκαλο σε συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο
- η προσωπική και ομαδική διερεύνηση, με την παροχή στο μαθητή των απαιτούμενων μέσων για αυτοέκφραση και δράση
- η μειωμένη διδακτική ύλη με ταυτόχρονη εμβάθυνση και αλληλοσύνδεση των γνωστικών αντικειμένων με αυτά που βιώνουν οι μικροί τσιγγάνοι στο περιβάλλον της ομάδας τους
- η αποφυγή κοινωνικών διαχωρισμών
- η ανάπτυξη συγκεκριμένου διδακτικού υλικού
- η δημιουργική αλληλεπίδραση των διαφορετικών εθνοπολιτισμικών στοιχείων της περιρρέουσας κοινωνίας
- το ολοήμερο πρόγραμμα διδασκαλίας, συμπληρωμένο από διαπολιτισμικές δραστηριότητες, ελεύθερη απασχόληση και ενίσχυση των μαθητών κατά τις απογευματινές ώρες.
- η ομαδοκεντρική διδασκαλία με εναλλακτική ομαδοποίηση – μίξη των μαθητών
- η πρόβλεψη πολλών ειδικών χώρων, όπως χώρος ελεύθερης απασχόλησης, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και εκδηλώσεων, χώρος μελέτης και εργασίας κλπ
- η αρχιτεκτονική σύνθεση εναλλαγής κλειστών, ημιυπαίθριων και υπαίθριων χώρων (προεκτάσεις του μαθήματος σε ένα κήπο ή μια αυλή τεχνολογίας κ.α)

Πριν την υλοποίηση όμως ενός τέτοιου σχολείου σε κάθε περιοχή θα ήταν καλή η προετοιμασία των μαθητών και ενημέρωση των γονέων για την αποδοχή του

9. κατασκευή χώρων ψυχαγωγείας – σφαιριστήριων. Σε αυτούς μπορεί να συμπεριληφθεί η δημιουργία μόνιμου οργανωμένου χώρου λειτουργίας εγκαταστάσεων αναψυχής με τη μορφή του «διαρκούς πανηγυριού». Αυτό θα καλύψει την ανάγκη για διασκέδαση και ανάπτυξη κοινωνικής συμπεριφοράς του τσιγγάνικου πληθυσμού. Το Κέντρο Αναψυχής θα είναι αυτοχρηματοδοτούμενο.
10. κατασκευή χώρου για διδασκαλία ενηλίκων, σεμινάρια κατάρτισης και άλλου είδους ενέργειες επιμόρφωσης και ενημέρωσης

11. κατασκευή ιατροφαρμακευτικού κέντρου για την υποστήριξη δραστηριοτήτων του υπουργείου υγείας (εμβολιασμούς, αγωγή υγείας κ.α)

Ιεραρχώντας τις ανάγκες των περιοχών παρέμβασης (Λάρισα, Φάρσαλα, Τύρναβος) αυτής της μελέτης και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, τους εισοδηματικούς περιορισμούς αλλά και τα δεδομένα της επιτόπιας εμπειρικής έρευνας, οι προτάσεις για έργα αναβάθμισης *βραχυχρόνιου προγραμματισμού* ανά περιοχή έχουν ως ακολούθως

για τον Τύρναβο

- πολεοδομική μελέτη
- πράξη εφαρμογής μετά την έγκριση της πολεοδομικής μελέτης
- μελέτη στεγαστικού προγράμματος
- μελέτη για δημιουργία σχολείο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

για τα Φάρσαλα

- μελέτη αναθεώρησης

για Λάρισα, Φάρσαλα και Τύρναβο

- μελέτη διαμόρφωσης πλατείας
- μελέτη κοινοχρήστων χώρων και παιδικής χαράς
- μελέτη Παιδικού Σταθμού
- μελέτη πολιτιστικού κέντρου
- μελέτη πεζοδρόμων
- Ιατροφαρμακευτικό κέντρο

Τελειώνοντας με τις παρεμβάσειςσε επίπεδο υποδομών, θα πρέπει να τονισθεί για ακόμα μια φορά ότι ο σχεδιασμός θα υλοποιηθεί μεν κατά βούληση από τους δήμους αλλά θα πρέπει να συνοδεύεται από και να υποστηρίζεται από ανάλογες αποφάσεις των τσιγγάνικων κοινωνιών.

2.4. Εκπαίδευση

Στόχος της πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι η ένταξη των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία με συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά επί του συνόλου των παιδιών μέχρι την πλήρη και συνεχή ένταξή τους. Επίσης, πρέπει να υπάρξουν οι προϋποθέσεις της αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού με δράσεις που θα αναδεικνύουν την πολιτισμική ετερότητα των τσιγγάνων και θα τους εντάσσουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία και πόλη, και όχι να τους αφομοιώνουν.

Ενέργειες που θα μπορούσαν να δρομολογηθούν προς αυτή την κατεύθυνση είναι:

- ίδρυση σχολείου διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
- μετατροπή στα Φάρσαλα του 4^{ου} δημοτικού και στη Νέα Σμύρνη ενός εκ των 11^{ου} και 33^{ου} σε ολοήμερα, με δημιουργία υποβοηθητικών τάξεων για τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και χαμηλές επιδόσεις
- υλοποίηση τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας
- επικοινωνία των δασκάλους με τους γονείς των τσιγγανόπαιδων.
- κοινές καλλιτεχνικές και πολιτισμικές εκδηλώσεις, των παιδιών στο χώρο των σχολείων στις οποίες τσιγγάνοι και μη τσιγγάνοι θα παρουσιάζουν επιτεύγματα και ταλέντα
- διδασκαλία των μικρών τσιγγάνων ξένων γλωσσών
- ίδρυση σχολείων δεύτερης ευκαιρίας για ενήλικες με συνεργασία των οικείων Ο.Τ.Α. για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων λειτουργίας τους. Στα σχολεία αυτά εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα ταχύρρυθμης δημοτικής και γυμνασιακής εκπαίδευσης. Το περιεχόμενο τους καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Δ.Ε.Ε. και γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Σε αυτά διδάσκουν εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στους αποφοίτους χορηγείται απολυτήριο τίτλος, ισότιμος προς το απολυτήριο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, κατά περίπτωση.
- εκπαίδευση νεαρών τσιγγάνων πάνω στις νέες τεχνολογίες και στη χρήση Η/Υ

- προώθηση των τσιγγάνων που είναι απόφοιτοι λυκείου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο όταν αυτοί επιθυμούν να συνεχίσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η αποδοχή τους πρέπει να γίνεται εκτός συναγωνισμού και χωρίς να πληρώνουν δίδακτρα, με την προϋπόθεση ότι οι ίδιοι με το πέρας των σπουδών τους θα βοηθούν τα άλλα μέλη της ομάδας.

2.5. Απασχόληση

Από την έρευνα πεδίου στις τρεις περιοχές προέκυψε ότι υπάρχει:

- διαθεσιμότητα εργατικού δυναμικού
- υψηλός βαθμός επιχειρηματικότητας λόγω του γυρολογικού εμπορίου
- διαθέσιμη τεχνογνωσία στην άσκηση παραδοσιακών επαγγελμάτων και ταυτόχρονη εγκατάλειψή τους
- επιθυμία των γονέων για μόρφωση των παιδιών τους
- χαμηλό επίπεδο αλφαριθμητισμού σε όλες τις ηλικίες
- δυσκολία ένταξης στην εκπαίδευση και κατάρτιση
- ανυπαρξία συσσωρευμένου και διαθέσιμου κεφαλαίου
- πλήρης ανυπαρξία ιδιοκτησίας γη

Οι προτάσεις για την απασχόληση έχουν ως στόχο τη δημιουργία δομών που θα υποστηρίξουν στην αρχή τους Τσιγγάνους αλλά από ένα σημείο και μετά θα τους βοηθήσουν να αυτονομηθούν και να συνεχίσουν μόνοι τους.

Η παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης δε θα πρέπει να παραμείνει στην πεπατημένη με την πρόσληψη ορισμένων από αυτούς ως εποχιακό εργατικό προσωπικό, αλλά πρέπει να οδηγηθεί στην κατεύθυνση της δημιουργίας συνθηκών μόνιμης απασχόλησης.

Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει τη δυνατότητα να αυξήσει τις ευκαιρίες βελτίωσης της ποιότητας ζωής των τσιγγάνων πολιτών της με την καθοδήγησή αυτών σε ανταγωνιστικά επαγγέλματα που ταιριάζουν με το μορφωτικό επίπεδο και τον τρόπο ζωής τους. Πιο συγκεκριμένα οι δήμοι μπορούν να διοργανώσουν διάφορα σεμινάρια κατάρτισης με τη συνεργασία άλλων εταιρών, τα οποία θα παράσχουν στους τσιγγάνους

τεχνογνωσία σε νέα επαγγέλματα. Τέτοιες, προσπάθειες έγιναν κατά το παρελθόν στη Νέα Σμύρνη και στο Τύρναβο και οι κάτοικοι τις απεδέχθησαν με ενθουσιασμό (Συλλέκτες ανακυκλώσιμων υλικών, ΚΕΚΝΟΜΑΛ, 1999, 2000).

Η κατάρτιση θα πρέπει να περιλαμβάνει μαθητεία των τσιγγάνων σε πραγματικές συνθήκες δοκιμαστικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Δηλαδή, ανάλογα το επάγγελμα και την εξειδίκευση οι τσιγγάνοι θα μάθουν να παράγουν προϊόντα (ή υπηρεσίες) και θα τα διοχετεύουν στην επίσημη αγορά υπό συνθήκες ανταγωνισμού (ποιοτικός και ποσοτικός).

Οι διδάσκοντες των τσιγγάνων πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένοι, οπλισμένοι με υπομονή και εφευρετικότητα και να μεταφέρουν τη γνώση με ανοικτό τρόπο. Ειδικά για τους νέους απαιτείται επαγγελματικός προσανατολισμός και πιλοτικής μορφής συμμετοχές σε διάφορα επαγγέλματα, για να καταλήξουν αυτοί τελικά στο τι επιθυμούν να κάνουν.

Επιπρόσθετα για την επίτευξη της αυτονόμησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των τσιγγάνων απαιτείται επιστημονικά τεκμηριωμένη υποστήριξη των δραστηριοτήτων τους. Αυτή η υποστήριξη θα υπεισέρχεται σε θέματα διοίκησης, διαχείρισης, λογιστικής αντιμετώπισης, ασφαλιστικά ζητήματα, προώθησης και διαφήμισης. Οι καταρτιζόμενοι κατά την διάρκεια των προγραμμάτων θα κινούνται σε όρους πραγματικής οικονομίας, με πραγματικές αμοιβές, επιχειρηματικό κίνδυνο, απόλυση, κερδοφορία κ.α.

Η τελική μορφή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των καταρτισμένων τσιγγάνων θα έχει τη μορφή συνεταιριστικής οργάνωσης, προσαρμοσμένης στην υφή και τον χαρακτήρα της κοινωνικής και οικονομικής δομής των Τσιγγάνων.

Συγκεκριμένα, για τους συνεταιρισμούς αστικού τύπου ισχύει ότι

- α) δεν υπόκεινται στην ασφαλιστική νομοθεσία σε ότι αφορά την υποχρεωτική ασφάλιση των μελών του Δ.Σ στο ΤΕΒΕ ή στο ΤΑΕ.
- β) είναι δυνατή η απασχόληση των μελών του με απόδειξη επαγγελματικής δαπάνης του Άρθρου 15 του ΚΒΣ και μέχρι του ποσού των 600.000 δρχ. ετησίως, χωρίς την υποχρέωση ασφάλισης στο ΙΚΑ, πράγμα που ελαχιστοποιεί τον επιχειρηματικό κίνδυνο

- γ) προβλέπεται η διανομή κερδών στα μέλη, με φορολογία στην πηγή και εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης, χωρίς τα κέρδη να αποτελούν φορολογητέα εισοδήματα για όποιον τα αποκτά
- δ) είναι δυνατή η κανονική πρόσληψη των μελών (με ασφάλιση στο ΙΚΑ) όταν οι συνθήκες ανάπτυξης της επιχείρησης το επιτρέψουν.
- ε) είναι δυνατή η χρησιμοποίηση μελών στις διοικητικές υπηρεσίες, εφόσον έχουν τις απαραίτητες γραμματικές γνώσεις, με καταβολή αποζημίωσης (όχι μισθού).
- στ) διευκολύνει την ένταξη στην «επίσημη» οικονομία, των μελών, επειδή αναπτύσσεται η επιχειρηματικότητα χωρίς να διακινδυνεύει η κάθε οικογένεια την περιουσία της, αφού οι συνεταιρισμοί αστικού τύπου λειτουργούν όπως οι Ανώνυμες Εταιρείες.
- ζ) δημιουργείται δανειοληπτική ικανότητα στα μέλη του συνεταιρισμού

Πέρα από τις ενέργειες κατάρτισης καλό είναι να αναπτυχθούν ταυτόχρονα υποστηρικτικές δραστηριότητες για την τόνωση και υποστήριξη του πληθυσμού των τσιγγάνων.

Τέτοιες μπορεί να είναι :

- γραφείο εύρεσης περιστασιακής εργασίας για ανειδίκευτους εργαζομένους σε επιχειρηματίες και ιδιώτες που χρειάζονται περιστασιακά εργατικά χέρια. Στόχος είναι η δημιουργία ενός γραφείου παροχής εργασίας, το οποίο θα αναλαμβάνει την ένταξη των εργαζομένων στην αγορά εργασίας. Επίσης θα διεκπεραιώνει όλες τις απαραίτητες διοικητικές εργασίες (ΟΑΕΔ, ΙΚΑ, Επόπτης Εργασίας, κατάρτιση σύμβασης με το λήπτη των υπηρεσιών) και θα χρεώνει το σύνολο των υπηρεσιών με την έκδοση ενός και μόνο φορολογικού στοιχείου.
- θερμοκοιτίδες αναβίωσης παραδοσιακών επαγγελμάτων, με αναβίωση κυρίως χειροτεχνικών επαγγελμάτων. Στόχος θα είναι η δημιουργία ποιοτικών χειροποίητων προϊόντων και η εμπορία αυτών με απόδοση οικονομικών οφελών στους τσιγγάνους. Για παράδειγμα στον Τύρναβο παλιότερα τσιγγάνες παρακολούθησαν πρόγραμμα κατάρτισης για τα σταμπωτά από την ΝΕΛΕ.

Σε προγράμματα θερμοκοιτίδων θα πρέπει να είναι δυνατή η ένταξη και άλλων ευπαθών κοινωνικών ομάδων που έχουν παρόμοια κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά με τους τσιγγάνους.

- συνεταιρισμοί καθαριότητας ή ανακύκλωσης υλικών. Στόχος θα είναι η δημιουργία αστικών κερδοσκοπικού χαρακτήρα συνεταιρισμών που θα αναλαμβάνουν είτε τους καθαρισμούς χώρων (δημόσιες υπηρεσίες, πολυκατοικίες κ.α.), είτε την αναζήτηση και εμπορία γυαλιού, χαρτιού, αλουμινίου.

2.6. Υγεία

Στο πλαίσιο των όσων έχουν αναφερθεί προηγουμένως, στον τομέα της υγείας είναι αναγκαίο η πρωτοβάθμια αντιμετώπιση των περιστατικών να πραγματοποιείται στην περιοχή κατοικίας των τσιγγάνων και ανάλογα με τη σοβαρότητα ο ασθενής να παραπέμπεται σε γιατρό, στο Νοσοκομείο, ή να αντιμετωπίζεται επιτόπου.

Η κατασκευή ιατροφαρμακευτικό κέντρου σε κάθε περιοχή θα μπορούσε να ωφελήσει στις έγκαιρες διαγνώσεις των ασθενειών και θα βοηθούσε τα μέγιστα στην ενημέρωση, εμβολιασμό και αγωγή υγείας του πληθυσμού. Το συγκεκριμένο κέντρο θα λειτουργεί εκ περιτροπής σε σταθερές μέρες και θα παρέχει υπηρεσίες στον τομέα της πρόληψης και διάγνωσης. Απαραίτητες ειδικότητες σε αυτά πρέπει να είναι οι παιδίατροι, γυναικολόγοι, ψυχίατροι, καρδιολόγοι και οδοντίατροι. Μια φορά την εβδομάδα κατ' ελάχιστο θα υπάρχει ένας γιατρός, ενώ νοσηλευτικό προσωπικό θα πρέπει να παραβρίσκεται καθημερινά.

Τέλος, μέσω αυτού θα μπορεί να γίνεται ενημέρωση του πληθυσμού για τον αλκοολισμό και τα ναρκωτικά σε συνεργασία με φορείς όπως ο ΟΚΑΝΑ, Ανώνυμοι αλκοολικοί κ.α.

2.7. Πολιτισμός

Οι δράσεις στον τομέα του πολιτισμού πρέπει να έχουν στόχο και στις τρεις περιοχές, την ανάδειξη των τοπικών πολιτιστικών στοιχείων, και τη

δημιουργία καλλιτεχνικών ομάδων. Κύριο μέλημα πρέπει να είναι η ενίσχυση των ήδη υπάρχοντων συλλόγων, ώστε να αρχίσουν να διοργανώνουν με τον καιρό εκδηλώσεις και να προβάλλουν τα πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσε, στα πλαίσια αυτών των ενεργειών, να υπήρχε δραστηριοποίηση των νέων κυρίως μελών των τσιγγάνικων ομάδων για τη δημιουργία χορωδίας, χορευτικής ομάδας, θεατρικής ομάδας. Σε αυτό βέβαια θα χρειαζόταν η βοήθεια της τοπικής αυτοδιοίκησης και των φορέων πολιτισμού του κάθε δήμου. Επιπλέον, σημαντικής αποτελεσματικότητας θα ήταν η καταγραφή και η έντυπη έκδοση των εθίμων τους, αλλά και της διαλέκτου την οποία ομιλούν.

Επιπρόσθετα, θα μπορούσαν αν δημιουργηθούν διαπολιτισμικά τμήματα σε ορισμένους τομείς του πολιτισμού και των τεχνών, με κοινή δράση των τσιγγάνων και των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων. Αυτό σταδιακά θα συνέβαλε στην αλληλογνωριμία και στην άρση των προκαταλήψεων εκατέρωθεν.

Επιπλέον, στο λαογραφικό μουσείο Λάρισας θα μπορούσε να δημιουργηθεί τμήμα αφιερωμένο στους τσιγγάνους και στη ζωή τους. Αυτό θα μπορούσε να στηρίξει και να κάνει γνωστή στο κοινό την προσφορά των τσιγγάνων τόσο στο δημοτικό τραγούδι, όσο και στην αγροτική οικονομία με τα επαγγέλματα του τεχνίτη τα οποία ασκούσαν αυτοί κατά καιρούς. Η προβολή του τσιγγάνικου πολιτισμού θα μπορούσε να γίνει με έκθεση αντικειμένων, παρουσίαση της ιστορίας τους με τη χρήση πολυμέσων, έκθεση βιβλίου και άλλες ενέργειες.

Τέλος, τόσο οι δήμοι όσο και οι φορείς που ασχολούνται με το θέμα των τσιγγάνων θα πρέπει να παρακολουθούν το επιχειρησιακό πρόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού, στο οποίο περιλαμβάνονται ενέργειες προς χρηματοδότηση για τη δημιουργία κινητών παιδικών βιβλιοθηκών, πολυμεσικών εφαρμογών, μουσικών βιβλιοθηκών κλπ.

2.8. Αθλητισμός

Ταυτόχρονα με τις ενέργειες σε πολιτιστικό επίπεδο, ένα πρόγραμμα αθλητικών δραστηριοτήτων για τους πληθυσμούς των τσιγγάνων θα μπορούσε να ωφελήσει στην άρση της απομόνωσής τους. Δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν είναι:

- η οργάνωση των νέων σε ομάδες αθλημάτων και η δημιουργία αθλητικών συλλόγων, όπως ο Πανιώνιος Νέας Σμύρνης
- η προώθηση από το δήμο σε συνεργασία με γυμναστές προγραμμάτων μαζικού αθλητισμού και δοκιμή διαφόρων αθλημάτων
- η στήριξη του εξωσχολικού αθλητισμού και η ταυτόχρονη δημιουργία υποδομών αθλητισμού. Προς αυτή την κατεύθυνση λειτουργεί το προγραμματισμένο προς κατασκευή από ο δήμο Λάρισας, αθλητικό κέντρο στη Νέα Σμύρνη Λάρισας. Άλλωστε οι αθλητικοί χώροι και ο αθλητισμός θα φέρουν τους τσιγγάνους πιο κοντά με τους άλλους κατοίκους και θα εμποδίσουν την εξάπλωση των εξαρτησιογόνων ουσιών.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρχει συνεχής παρακολούθηση του επιχειρησιακού προγράμματος του Υπουργείου στον τομέα του Αθλητισμού για την άντληση χρηματοδοτήσεων.

2.9. Δράσεις τοπικών φορέων

Οι διάφοροι κοινωνικοί φορείς που εμπλέκονται με τα θέματα των τσιγγάνων μπορούν να συμβάλουν στον τομέα της παροχής συνοδευτικών και άλλων υποστηρικτικών υπηρεσιών, για την καταπολέμηση των αντικειμενικών και υποκειμενικών συνθηκών, αιτιών και μηχανισμών που τους οδηγούν στον αποκλεισμό.

Συντονιστής της προσπάθειας πρέπει να είναι κατά περίπτωση ο ΟΤΑ στον οποίο υπάγονται οι τσιγγάνοι. Έτσι, οι τρεις δήμοι του νομού Λάρισας πρέπει να αναλάβουν την πρωτοβουλία συντονισμού και υλοποίησης σχεδίου για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των τσιγγάνων, ενεργοποιώντας τις υπηρεσίες τους. Ήδη, τα Φάρσαλα υλοποιούν ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης, η Λάρισα προωθεί επίλυση του στεγαστικού μέσω ΥΠΕΘΟ και ΥΠΕΣΔΔΑ, ενώ στον Τύρναβο υπάρχουν συζητήσεις μεταξύ τσιγγάνων και δήμου για να καταλήξουν στο τι μέλει γενέσθαι.

Οι προτάσεις που αφορούν τους διάφορους εμπλεκόμενους φορείς είναι ενδεικτικές αλλά με την υλοποίησή τους μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην εξομάλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και στη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών.

Συγκεκριμένα, η υλοποίηση αυτών των προτάσεων μπορούν να προσφέρει

- κοινωνική - ψυχολογική στήριξη και ενίσχυση σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο
- καταπολέμηση των διακρίσεων, των αρνητικών στερεοτύπων, του κοινωνικού στιγματισμού και προαγωγή της κοινωνικής αλληλεγγύης
- προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής σύγκλισης
- μεταφορά εμπειριών και τεχνογνωσίας
- πλήρη άσκηση των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων και της κοινωνικής συμμετοχής των προσώπων και της ομάδας
- δημοσιότητα, ευαισθητοποίηση, πρόληψη κλπ

2.9.1. Τοπική αυτοδιοίκηση

Οι δήμοι μπορούν να αναλάβουν υλοποίηση ενεργειών κοινωνικής πολιτικής όπως:

- σεμινάρια ευαισθητοποίησης των στελεχών των κοινωνικών φορέων που εμπλέκονται με την τσιγγάνικη κοινότητα (ΝΕΛΕ, Νοσοκομείου, κοινωνικής πρόνοιας και κοινωνικής μέριμνας του δήμου, παιδικών σταθμών, έντυπος τύπος και τηλεόρασης κ.α). Στόχος των σεμιναρίων αυτών θα είναι η γνωριμία των στελεχών με:
 - α. τα προβλήματα των Τσιγγάνων
 - β. την κοινωνική τους δομή
 - γ. τον κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό που υφίστανται
 - δ. τις πολιτικές καταπολέμησης του κοινωνικού και εργασιακού αποκλεισμού που εφαρμόζονται σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα
 - ε. τους τρόπους προσέγγισής τους κλπ.
- δημιουργία συντονιστικού οργάνου επίβλεψης και παρακολούθησης των πολιτικών για τους τσιγγάνους με στόχο το

συντονισμό και τη διατήρηση της συμμετοχικότητας όλων των εμπλεκομένων (φορείς πολιτικής, όργανα εκπροσώπησης των τσιγγάνων, εταιρικές σχέσεις κ.α)

- πολιτιστικά κέντρα με δραστηριότητες για όλες τις ηλικίες (πχ ζωγραφική, παραμύθι, μουσική προπαίδεια, θέατρο, παιχνίδια, κατασκευές, κέντημα, ράψιμο, διακοσμητική).
- κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών σε διάφορες δραστηριότητες που θα βοηθήσει τα παιδιά σχολικής ηλικίας στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας-κοινωνικότητάς και στην ανάδειξη των δεξιοτήτων-ικανοτήτων τους. (φωτογραφία, γυμναστική, χορός, θέατρο, Η/Υ, σκάκι, παιδική βιβλιοθήκη, αθλητικές εκδηλώσεις
- δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις παραπάνω υπηρεσίες με επιμορφωμένους για αυτό το σκοπό τσιγγάνους (ενδιάμεσοι)
- δημοτικοί παιδικοί σταθμοί
- συμβουλευτική στήριξη και κοινωνική υποστήριξη της τσιγγάνας μητέρας
- κέντρο ενημέρωσης και υποστήριξης με στόχο την παροχή συμβουλών επαγγελματικού προσανατολισμού στους εφήβους άνω των 15 ετών.

Επίσης οι δήμοι θα μπορούσαν να δημιουργήσουν
Κέντρα στήριξης - Πληροφόρησης

Μέσα σε αυτά θα είναι εκφρασμένη πλήρως η συνεργασία δήμου και οργάνων εκπροσώπησης των τσιγγάνων. Βασικός στόχος της δημιουργίας τους, είναι η καλύτερη διερεύνηση των τοπικών αναγκών και προβλημάτων των τσιγγάνων της περιοχής και η ικανοποίηση - επίλυση αυτών. Στα κέντρα Στήριξης και Πληροφόρησης Πολιτών θα υπάρχουν ως στελέχη επιμορφωμένοι "ενδιάμεσοι" κάτοικοι της περιοχής, οι οποίοι θα αποτελούν τους συνδέσμους της τσιγγάνικης με την μη-τσιγγάνικη κοινωνία. Την ομάδα καθορισμού της πολιτικής και εφαρμογής των ενεργειών της θα συμπληρώνουν ένας κοινωνιολόγος, ένας παιδαγωγός και ένας νομικός του δήμου.

Το συγκεκριμένο κέντρο θα είναι επιφορτισμένο με την παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών, ενημέρωση πάνω σε διάφορα θέματα. Θα πρέπει να είναι σε θέση να αντεπεξέλθει στα παρακάτω:

- ικανοποίηση αιτημάτων των κατοίκων αστικοδημοτικής φύσης (θέματα ιθαγένειας, εκδόσεις ληξιαρχικών πράξεων, πιστοποιητικών, ταυτοτήτων, βιβλιαρίων).
- παροχή πληροφοριών για θέματα έννομων συμφερόντων του πολίτη, για μηνύσεις για υπεράσπιση δικαιωμάτων χωρίς δικηγόρο.
- παροχή πληροφοριών σε θέματα στρατολογικής κατάστασης,
- ενισχυτική διδασκαλία σε τσιγγανόπαιδα του δημοτικού και του γυμνασίου.
- παροχή πληροφοριών για ζητήματα εργασίας (προκηρύξεις, δικαιολογητικά κ.α)
- διερεύνηση και η καταγραφή κάποιων ιδιαίτερων περιπτώσεων οικογενειών ή ατόμων του συνοικισμού που χρήζουν βοήθειας
- συνεχή επαφή με το ΔΙΚΤΥΟ ROM (πανελλαδικό διαδημοτικό δίκτυο για την υποστηρίξη των Ελλήνων Τσιγγανών) – ενημέρωση για τις διάφορες εξελίξεις και ζητήματα που αφορούν τους τσιγγάνους σε πανελλαδικό επίπεδο
- οργάνωση και η διεξαγωγή κάποιων πολιτιστικών δραστηριοτήτων. (χοροεσπερίδες, εορταστικές εκδηλώσεις, κουκλοθέατρο κ.α.)
- συμβολή στη διαδικασία σύμπτωσης του τρόπου ζωής των τσιγγάνων και του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου
- παραπομπή στον κατάλληλο φορέα, η επαφή με τους αρμόδιους φορείς, και πληροφόρηση για την έκβαση οποιουδήποτε αιτήματος
- διαμεσολάβηση στις δημόσιες υπηρεσίες και σε ιδιώτες. (αστυνομία, εισαγγελία, πολεοδομία, ΔΕΗ, ΟΤΕ, νομαρχία Λάρισας, πρόνοια, επιθεώρηση εργασίας, εφορία στρατολογία, τοπική αυτοδιοίκηση, νοσοκομείο κ.α)
- ενημέρωση για τις εξελίξεις στα θέματα που αφορούν την πολιτική για τους τσιγγάνους από το διαδίκτυο

- δημιουργία ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων, για θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, επιμόρφωσης, απασχόλησης, πολιτισμού, αθλητισμού κ.α.
- διοργανώσεις διάφορων εκδηλώσεων συγκροτημάτων Τσιγγάνων, αλλά και διάφορες δραστηριότητες στο πλαίσιο των σχολείων (εκθέσεις ζωγραφικής, αθλητικοί διαγωνισμοί, κουκλοθέατρο)
- συζητήσεις για την ιστορία, την κοινωνική δομή και τον πολιτισμό των τσιγγάνων
- σεμινάρια κατάρτισης και επαγγελματικού προσανατολισμού για τους μεγαλύτερους σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν και την επαγγελματική τους πορεία
- σεμινάρια εκπαιδευτικού προσανατολισμού για τους μεγαλύτερους
- διαλέξεις επιστημόνων για θέματα δικαιωμάτων, υγείας, εκπαίδευσης, εργασίας
- ψυχολογική στήριξη
- συναντήσεις γονέων, δασκάλων – καθηγητών
- οργάνωση μαθημάτων υποστηρικτικής διδασκαλίας, αλλά και ξένων γλωσσών, Η/Υ
- προβολές ταινιών – video εκπαιδευτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα
- εκδηλώσεις και εκθέσεις ζωγραφικής

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να υπάρχει μια συνεχής επαγρύπνηση και διαρκής συνεργασία με τους ίδιους τους κατοίκους για την προώθηση όλων των εκδηλώσεων και ενεργειών που θα οδηγήσουν τις κοινότητες στο καθεστώς της ισοτιμίας και της απορρόφησης όλων των δημόσιων κοινωνικών αγαθών.

2.9.2. Ιδιωτικά ΚΕΚ και άλλοι φορείς κατάρτισης

Οι συγκεκριμένοι φορείς θα επιφορτιστούν ύστερα από συνεργασία με τους δήμους, με την προετοιμασία και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης σε διάφορα επαγγέλματα για τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και ευκαριών των τσιγγάνων.

2.9.3. ΟΑΕΔ – Επιθεώρηση Εργασίας

Κρίνεται απαραίτητη η προσέγγιση των Τσιγγάνων και η ενημέρωσή τους από αρμόδια κλιμάκια του ΟΑΕΔ σχετικά με τα προγράμματα παροχών και κατάρτισης που αυτός διαθέτει. Η Επιθεώρηση Εργασίας με τη σειρά της θα πρέπει να υλοποιήσει ενημερωτικές διαλέξεις σε χώρους των περιοχών κατοικίας σχετικά με τα εργασιακά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, ώστε να μειωθούν τα κρούσματα εργασιακής εκμετάλλευσης των τσιγγάνων από τους ιδιώτες – εργοδότες.

2.9.4. Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Λάρισας

Είναι αναγκαία η υλοποίηση ειδικών σεμιναρίων εκπαίδευσης εκπαιδευτών των τσιγγάνων που θα βοηθήσει ουσιαστικά τους δασκάλους στους τρόπους προσέγγισής των μαθητών και των γονέων τους και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Επίσης η χρήση ειδικού εκπαιδευτικού υλικού θα βοηθήσει σημαντικά.

3. Προτάσεις για τους οικισμούς των τσιγγάνων του νομού Λάρισας

3.1. Προτάσεις για τη Νέα Σμύρνη Λάρισας

Στο τεύχος ΙΙ της μελέτης αναλύθηκε διεξοδικά η κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή κατοικίας και ο τρόπος ζωής των τσιγγάνων της Νέας Σμύρνης. Η περιοχή εμφανίζεται ασφυκτικά περιορισμένη από τον Πηνειό ποταμό, τη σιδηροδρομική γραμμή και την εθνική οδό Αθηνών – Θεσσαλονίκης. Είναι πυκνοκατοικημένη και υπάρχει μεγάλη ελεύθερων χώρων. Οι υποδομές της είναι άσχημες σε σχέση με την υπόλοιπη Λάρισα, καλύτερες όμως σε σχέση με τους οικισμούς των Φαρσάλων και του Τυρνάβου. Ο σύλλογος «ΕΛΠΙΔΑ» που οι κάτοικοι ίδρυσαν πριν μερικά χρόνια προώθησε αρκετά ζητήματα που σχετίζονται με την περιοχή σε δημόσιους φορείς και διατηρεί καλές σχέσεις με τη δημοτική αρχή.

Ως βασικότερο πρόβλημα κρίνεται η αποσυμφόρηση της περιοχής.

Η έγκριση δανείων στις 110 οικογένειες που υπέβαλαν σχετική αίτηση ανέγερσης κατοικίας, μέσω του ΥΠΕΣΔΔΑ είναι το πρώτο μέτρο το οποίο μπορεί να συμβάλει στο στόχο «αραίωσης» της περιοχής.

Σε επόμενο στάδιο επιβεβλημένη κρίνεται η υλοποίηση ενεργειών βελτίωσης των υποδομών και εξωραϊσμού της περιοχής. Σ' αυτές περιλαμβάνονται:

- η βελτιστοποίηση των υποδομών και των κοινωφελών δικτύων της περιοχής των τσιγγάνων (οδικό δίκτυο, δημιουργία πεζοδρόμων, υδροδότηση στο σύνολο των κατοικιών φωτισμός και ηλεκτροδότηση στο σύνολο των κατοικιών, ολοκλήρωση του δικτύου αποχέτευσης κ.α).
- ο περιορισμός της αυθαίρετης δόμησης και η ανακαίνιση εγκαταλελειμμένων κελυφών (οικήματα). Κατάλληλος αρχιτεκτονικός σχεδιασμός μπορεί να απαιτήσει ακόμα και κατεδαφίσεις. Ο εξωραϊσμός των κατοικιών και του συνόλου του χώρου κατοικίας θα δημιουργήσει νέα εικόνα με θετικά αποτελέσματα στη διαβίωση και την καλύτερη κοινωνική προσέγγιση τσιγγάνων και λοιπού πληθυσμού.

- η δημιουργία πάρκου-πλατείας στο νότιο τμήμα της περιοχής, κοντά στην οδό Αρχιμήδους αποτελεί αίτημα των κατοίκων με ουσιαστικό περιεχόμενο στην ψυχαγωγία των κατοίκων
- η ανάπτυξη κοινωνικών δραστηριοτήτων-λειτουργιών, όπως είναι η δημιουργία κέντρου νεότητας και παιδικού σταθμού. Η ενεργοποίηση με την ουσιαστική συμβολή του δήμου του πολιτιστικού συλλόγου «ΕΛΠΙΔΑ» μπορεί να συντελέσει τα μέγιστα προς αυτή την κατεύθυνση.
- η ενίσχυση της δημοτικής παρουσίας σε όλους τους τομείς αρμοδιοτήτων του δήμου με σημαντικότερη του τομέα της καθαριότητας (αύξηση του αριθμού των κάδων, συχνό πλύσιμο των δρόμων και λοιπών κοινόχρηστων χώρων, απομάκρυνση απορριμμάτων από εστίες ρύπανσης κ.λ.π.) θα βελτιώσει την εικόνα της περιοχής και θα ενισχύσει το αίσθημα ίσης αντιμετώπισης των τσιγγάνων κατοίκων έναντι των λοιπών Λαρισαίων.
- η ενίσχυση της αστυνόμευσης στην περιοχή, κυρίως τις βραδινές ώρες, θα αποτρέψει παραβατικές συμπεριφορές ακόμη και των ιδίων δημιουργώντας συνθήκες ασφάλειας στον τοπικό πληθυσμό.
- Οι κυκλοφοριακές παρεμβάσεις, όπως η σηματοδότηση της οδού Αρχιμήδους θα αποτρέψουν κινδύνους, ιδιαίτερα σε ότι αφορά παιδιά και υπερήλικες.

Η υλοποίηση των αιτημάτων όπως αναφέρονται σε σχετικά υπομνήματα θα λύσουν ουσιαστικά προβλήματα της περιοχής και θα ικανοποιήσουν τους κατοίκους. Αναφέρονται τα παρακάτω:

- Η δημιουργία κατασκήνωσης τσιγγάνων στο άλσος Σάκη Καράγιωργα (πλησίον Βιολογικού Καθαρισμού)
- Η δημιουργία λαστιχένιων εμποδίων (σαμαράκια) κοντά στο σχολείο και τους δρόμους Αρχιμήδους, Πλάτωνος, Δημοσθένους, για τη μείωση της ταχύτητας των διερχομένων
- Η διάνοιξη της οδού Δίρφης – Βοιβιήδος – Μεσοράχης – Εκάτης – Προμηθέως
- Η κατασκευή πεζοδρομίων κυρίως στους κεντρικούς δρόμους (Αρχιμήδος, Δημοσθένους και Γοργία) και εσοχών για του κάδους απορριμμάτων

- Ο καθαρισμός της κοίτης του Πηνειού μεταξύ γέφυρας και σιδηροδρομικής γραμμής για την αποφυγή πλημμύρων
- ονομασία δρόμου μεταξύ σιδηροδρομικών γραμμών και εθνικής κοντά στην αερογέφυρα της Νέας Σμύρνης
- Η διαμόρφωση κοινόχρηστου χώρου στη συμβολή των οδών Βοΐβιηδος και Ειρήνης (μίνι παιδική χαρά και παγκάκια)
- Η επιδιόρθωση της οδού Δημοσθένους και λοιπών οδών που κατεστράφησαν από τη διέλευση βαρέων οχημάτων.
- Η κατασκευή πάρκου στο δεσμευμένο οικόπεδο (ΟΤ 1057Γ) στη συμβολή των οδών Ειρήνης - Ζάνου - Πανόρμου)

Τα παραπάνω αποτελούν επίσης, αιτήματα του συνοικιακού συμβουλίου Νέας Σμύρνης για την περιοχή.

Εκτός από τις υποδομές που είναι ιδιαίτερα σημαντικές το ίδιο σπουδαία είναι τα ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση (ελλιπής έως ανύπαρκτη) και την κατάρτιση των τσιγγάνων. Διαπιστώθηκε ότι οι νεαροί τσιγγάνοι νοιώθουν εγκλωβισμένοι τόσο στον εργασιακό τομέα όσο και σε ότι αφορά τη ψυχαγωγία. Για την αντιμετώπιση των παραπάνω ο δήμος οφείλει υιοθετήσει και εφαρμόσει δοκιμασμένες πολιτικές αντιμετώπισης των ως άνω προβλημάτων.

Στους στόχους του δήμου πρέπει να είναι η βελτίωση του κοινωνικού περιβάλλοντος με δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών που θα καλύπτουν τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Για θετικά αποτελέσματα απαιτείται η ουσιαστική συμμετοχή των.

Υπηρεσίες που μπορούν να ανπτυχθούν:

1. Μηχανισμός προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών με εξειδικευμένα τμήματα η επιλογή του μοντέλου ανήκει στο δήμο) που μπορεί να έχει γενικό χαρακτήρα με ιδιαίτερη στόχευση στις ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες. Δράσεις που μπορεί να αναπτύξει είναι:

- πληροφόρηση του πληθυσμού
- συμβουλευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες όπως συμβουλευτική κοινωνική, νομική, συμβουλή υγείας και ψυχολογική υποστήριξη

- οικονομικοκοινωνική υποστήριξη ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και ατόμων που έχουν υποστεί ζημιές από φυσικές καταστροφές
- ολοκληρωμένα προγράμματα για Τσιγγάνους και άλλους αποκλεισμένους
- πρόληψη του αναλφαβητισμού
- επιμορφώσεις ενηλίκων και παιδιών
- διδασκαλία γραφής και ανάγνωσης
- ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση της κοινότητας για την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής

Η συγκεκριμένη υπηρεσία, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να υποστηρίζει όλες τις μειονεκτούσες κοινωνικές ομάδες της πόλης. Σε ότι αφορά τα θέματα των τσιγγάνων σκόπιμη κρίνεται η απασχόληση νέων τσιγγάνων που αφού επιμορφωθούν ως ενδιάμεσοι, θα μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στα υπόλοιπα μέλη της συγκεκριμένης ομάδας.

2. Τμήμα κοινωνικής αλληλεγγύης και ενημέρωσης σε ιατρικά θέματα

Πιθανές δράσεις είναι:

- υποστηρικτικές υπηρεσίες
- συμβουλευτική υγείας και παροχή υπηρεσιών μέσα από οργανωμένα ιατρεία
- φυσιοθεραπεία.
- βοήθεια στο σπίτι σε ηλικιωμένους και ανήμπορους ανθρώπους
- προσωρινή φιλοξενία αστέγων
- τροφοδοσία και ιματισμός ατόμων που έχουν ανάγκη
- πολιτιστικές δραστηριότητες
- ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας

3. Τμήμα υποστήριξης απασχόλησης

Απευθύνεται σε ανέργους ή απειλούμενους από ανεργία. Πιθανές δράσεις είναι:

- πληροφόρηση και συμβουλευτική ανέργων ή απειλούμενων από ατόμων ανεργία

- επαγγελματικός προσανατολισμός
- επαγγελματική κατάρτιση σε ανταγωνιστικά επαγγέλματα
- σύνδεση με την αγορά εργασίας – προώθηση την αγορά εργασίας

4.Ειδικό κέντρο πληροφόρησης και υποστήριξης των τσιγγάνων

Στο κέντρο μπορούν, εκτός από το εξειδικευμένο προσωπικό μπορούν να εργάζονται τσιγγάνοι και αρχικά μπορεί να λειτουργήσει στα γραφεία του συλλόγου «ΕΛΠΙΔΑ της Νέας Σμύρνης. Στους στόχους του κέντρου περιλαμβάνονται:

Η οργανική ένταξη των τσιγγάνων στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η διευκόλυνση πρόσβασης των τσιγγάνων της περιοχής σε όλα τα επίπεδα και τις δράσεις του κοινωνικού συνόλου.

Η ευαισθητοποίηση των υπηρεσιών και του κοινού σε θέματα τσιγγάνων Η συνεργασία για κοινή δράση με άλλους φορείς.

Οι υπηρεσίες που μπορεί να προσφέρει είναι:

- πληροφόρηση μέσω βάσης δεδομένων
- ενημέρωση για δικαιώματα και υποχρεώσεις
- συμβουλευτική σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο
- παρέμβαση σε διαδικασίες
- παραπομπή στον αρμόδιο φορέα
- διαμεσολάβηση μεταξύ Τσιγγάνων και Πολιτείας

Στο κέντρο λειτουργούν τμήματα όπως:

Τμήμα για προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των τσιγγάνων και για διοργάνωση εκδηλώσεων που θα τους προβάλουν στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

Πρωταγωνιστικό ρόλο θα έχουν οι νέοι της περιοχής με ενέργειες όπως:

- εκστρατεία κατά των ναρκωτικών
- προστασία του περιβάλλοντος
- θέματα υγιεινής και εργασίας
- ψυχαγωγία με επιτραπέζια παιχνίδια κ.λ.π.
- εκθέσεις παραδοσιακού ενδιαφέροντος

- καμπάνια ενημέρωσης του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου για τα τσιγγάνικα πολιτιστικά χαρακτηριστικά
- Οργάνωση εκδηλώσεων με ημερίδες-παρεμβάσεις σε χώρους διασκέδασης νέων, αρθρογραφία στον τοπικό τύπο, διακίνηση εντύπων, πολιτιστικές δραστηριότητες κ.α.
- συνεργασία με άλλες νεολαιίστικες κινήσεις.

Δημιουργική απασχόληση των νέων που μπορεί να περιλαμβάνει :

- οργάνωση σχολικών ομάδων και αθλητικών εκδηλώσεων
- οργάνωση θεατρικών ομάδων και ομάδων κουκλοθέατρου
- οργάνωση μουσικών συγκροτημάτων και εκδηλώσεων

κοινωνικό εργαστήριο νέων και εφήβων,

που μπορεί να περιλαμβάνει :

- συμβουλευτική γονέων σε ομάδες
- συμβουλευτική μαθητών σε ομάδες
- συμβουλευτική εφήβων σε ομάδες
- υπηρεσίες ατομικής συμβουλευτικής
- ανοικτές συζητήσεις (στο δήμο, στα σχολεία και άλλους χώρους της κοινότητας)
- ομάδες, συμβουλευτικής εκπαιδευτικών -παρέμβαση στα σχολεία (δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια και παιδικούς σταθμούς)

Άλλες πιθανές παρεμβάσεις μπορούν να αναζητηθούν από το γενικό πλαίσιο παρέμβασης το οποίο αναπτύχθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος τεύχους.

Πρώτης προτεραιότητας ζήτημα είναι πάντα η υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης του πληθυσμού, με βασικότερο την εκπαίδευση των τσιγγανόπαιδων.

**ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ
(ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΙΘΑΝΩΝ ΕΡΓΩΝ)**

3.2. Προτάσεις για τα Φάρσαλα

Στο τεύχος ΙΙΙ της μελέτης καταγράφηκε και αναλύθηκε η κατάσταση που επικρατεί στον οικισμό των τσιγγάνων στα Φάρσαλα. Στα βασικά προβλήματα της περιοχής περιλαμβάνεται η διαβίωση πολλών οικογενειών σε παράγκες και η έλλειψη βασικών υποδομών και κοινωφελών δικτύων. Ο πληθυσμός βρίσκεται σε χαμηλό οικονομικό επίπεδο, τουλάχιστον σε σχέση με τους τσιγγάνους της νέα Σμύρνης.

Η περιοχή φαίνεται να έχει περιθώρια οικιστική ανάπτυξης σε παρακείμενους χώρους στα βόρεια του οικισμού. Βασικές κοινωνικές λειτουργίες υφίστανται κοντά στον οικισμό (ΙΕΚ, 4^ο Δημοτικό σχολείο κ.α). Ο δήμος έχει κάνει σημαντικά βήματα στην εξασφάλιση οικονομικών πόρων αντιμετώπισης των προβλημάτων .

Βασικές ενέργειες που περιλαμβάνονται στο πλαίσιο παρεμβάσεων στα Φάρσαλα:

- βελτίωση των κακών συνθηκών υγιεινής στους διαμένοντες σε παράγκες
- αποσυμφόρηση των οικιών
- ολοκλήρωση των κοινωφελών δικτύων
- κατάρτιση των τσιγγάνων σε επαγγέλματα που θα συμβάλλουν στην ανύψωση του βιοτικού και οικονομικού επιπέδου του πληθυσμού
- Βελτίωση της λειτουργίας της υπηρεσίας απορριμμάτων στην περιοχή
- δημιουργία κοινόχρηστων ελεύθερων χώρων
- φωτισμός της περιοχής
- επέκταση του δικτύου ύδρευσης, ηλεκτροδότηση του συνόλου των κατοικιών
- Μέτρα ασφάλειας (αστυνόμευση κ.α)

Ο δήμος Φαρσάλων έχει προωθήσει σημαντικά την επίλυση των προβλημάτων του τσιγγάνικου πληθυσμού στα Φάρσαλα. Φορείς που εμπλέκονται στην διαδικασία είναι το ΥΠΕΣΔΔΑ, ο δήμος και οι ίδιοι οι τσιγγάνοι. Οι τελευταίοι οφείλουν (αν δεν το έχουν πράξει) να

ενημερωθούν και να εκφραστούν ολοκληρωμένα για τις ενέργειες του δήμου

Το σημαντικότερο όλων, στα Φάρσαλα, είναι το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (ΟΠΔ) που εκπόνησε και υλοποιεί ο δήμος. Η ταχεία ολοκλήρωσή του θα επιταχύνει τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των τσιγγάνων και θα μικρύνει τις κοινωνικές αποστάσεις που τους διαχωρίζουν από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

Στις πρώτες ενέργειες του ΟΠΔ περιλαμβάνονται η βελτίωση των υποδομών του υφιστάμενου οικισμού και η εγκατάσταση λυόμενων οικίσκων στα ΟΤ 201Α, 201Β. παράλληλα με την ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών.

Για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος αναμένεται , με ανάγκη να επιταχυνθεί, η παραλαβή και εγκατάσταση του συνόλου των προβλεπομένων λυόμενων οικίσκων των υπολειπόμενων οικίσκων. Ακολουθεί η διαμόρφωση της περιοχής υποδοχής αυτών και η παράδοση στους δικαιούχους. Η αγορά οικοπέδων εφραπτομένων της περιοχής κατοικίας των τσιγγάνων μπορεί να απαιτήσει μακροχρόνιες διαβουλεύσεις γι αυτό και πρέπει να υπάρχουν και εναλλακτικές προτάσεις.

Η δυνατότητα που παρέχεται στους άστεγους τσιγγάνους για δανειοδότηση κατασκευής μονίμων κατοικιών είναι μία επιπλέον περίπτωση που πρέπει να μελετηθεί και αν συντρέχουν προϋποθέσεις να αξιοποιηθεί.

Οι προτάσεις του ΟΠΔ για τις υποδομές:

- διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου
- ρυμοτόμηση της περιοχής και ολοκλήρωση των δικτύων υποδομής στο εσωτερικό της τσιγγάνικης γειτονιάς.
- τσιμεντοστρώσεις και αποπεράτωση της ημιτελούς οδοποιίας
- ολοκλήρωση της ηλεκτροδότησης και του ηλεκτροφωτισμού
- αντικατάσταση τμήματος του δικτύου ύδρευσης
- κατασκευή αποχετευτικού συστήματος ομβρίων και ακαθάρτων
- βελτίωση υφιστάμενων κατοικιών με προσθήκες για τον εκσυγχρονισμό τους και την κάλυψη των αναγκών των πολυμελών νοικοκυριών

- κατασκευή κατοικιών για τις οικογένειες που το έχουν ανάγκη, με έμφαση και προσοχή στον αρχιτεκτονικό τύπο, τα κελύφη και το τελικό αισθητικό αποτέλεσμα αυτών. Αντικατάσταση των υπαρχόντων

Οι προτάσεις του ΟΠΔ για την επέκταση του οικισμού και την βελτίωση των συνθηκών των τσιγγάνων που μένουν σε παράγκες απαιτούνται:

- αγορά γης, παραπλεύρως των υφισταμένων τσιγγάνικων κατοικιών που ήδη υπάρχουν
- διαμόρφωση της έκτασης που θα αγοραστεί και δημιουργία δικτύου υποδομών.
- ρυμοτόμηση της νέας περιοχής
- τσιμεντοστρώσεις και η κατασκευή νέας οδοποιίας
- ηλεκτροδότηση και ηλεκτροφωτισμός
- κατασκευή δικτύου ύδρευσης
- κατασκευή αποχετευτικού συστήματος ομβρίων και ακαθάρτων
- διαμόρφωση χώρων πρασίνου – αναψυχής και παιδικών χαρών

Για τη εξυπηρέτηση του πληθυσμού προβλέπεται η δημιουργία υποδομών παροχής συμβουλευτικών – συνοδευτικών υπηρεσιών και η κατασκευή κτιρίου πολλαπλών χρήσεων, στην περιοχή, με παροχή υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα στις ευπαθείς ομάδες.

Το μηχανισμό προβλέπεται να στελεχώσουν εξειδικευμένοι επιστήμονες οι οποίοι θα λειτουργούν παραπληρωματικά στις υπηρεσίες του ΟΤΑ και του κράτους. Ο ρόλος τους θα είναι παραπεμπτικός, συμβουλευτικός και διαμεσολαβητικός.

Όλα τα παραπάνω περιλαμβάνονται στο μέτρο 1 του ΟΠΔ για τα Φάρσαλα.

Στο μέτρο 2 που αφορά στις υπηρεσίες που θα πρέπει να προσφερθούν στους τσιγγάνους, ως φορείς υλοποίησης προβλέπονται εταιρικές σχέσεις ή άλλες δομές και ο δήμος Φαρσάλων.

Υπηρεσίες που σχετίζονται με την υποστήριξη, κατάρτιση και προώθηση στη απασχόληση των τσιγγάνων είναι προγράμματα όπως:

- ενημέρωσης των γονέων για θέματα που αφορούν στους τσιγγανόπαιδες
- προώθησης στην απασχόληση και κατάρτιση των νέων τσιγγάνων
- παροχή συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για το θέμα των τσιγγάνων
- ατομική υποστήριξη και παροχή συμβουλευτικής στους τσιγγάνους μαθητές
- υποστήριξη των τσιγγανόπαιδων και ενθάρρυνση της πρόσβασης στις κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες του υπόλοιπου συνόλου
- παροχή συνεχούς πληροφόρησης
- προετοιμασίας των δομών για την επίτευξη της αρμονικής συμβίωσης χωρίς προκαταλήψεις και αποκλεισμούς

Υπηρεσίες που σχετίζονται με την εκπαίδευση περιέχουν προγράμματα όπως είναι τα:

- επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
- ενημέρωσης των τσιγγάνων γονέων
- ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας
- δημιουργίας τμημάτων κάλυψης μαθησιακών κενών για επίτευξη της απρόσκοπτης φοίτησης των τσιγγανόπαιδων
- ατομικής υποστήριξη και παροχής συμβουλευτικής στους τσιγγάνους μαθητές
- υποστήριξης των τσιγγανόπαιδων και ενθάρρυνσης της πρόσβασής τους στις κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες του υπόλοιπου συνόλου

Άλλες ενέργειες που μπορούν να υλοποιηθούν από το δήμο Φαρσάλων μπορεί είναι:

- ιατρικοκοινωνικό κέντρο
- προγράμματα προληπτικών εμβολιασμών
- προγράμματα πρόληψης και αγωγής υγείας
- έκδοση καρτών υγείας - ενημέρωση για ιατρικά θέματα

- εργαστήρι δημιουργικής απασχόλησης με στόχο την ανάδειξη και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς
- προγράμματα μαζικού αθλητισμού
- προγράμματα γραφής και ανάγνωσης
- ευαισθητοποίηση στελεχών φορέων που έρχονται σε επαφή με τους τσιγγάνους

Αξιοσημείωτες είναι οι ενέργειες του πολιτιστικού οργανισμού του δήμου Φαρσάλων ανάπτυξης δραστηριοτήτων που αφορούν:

- δημιουργία σχολής γονέων
- διοργάνωση προγραμμάτων αλφαριθμητισμού
- σύσταση συλλόγου τσιγγάνων
- υλοποίηση προγραμμάτων αγωγής υγείας

οι οποίες και πρέπει να προωθηθούν.

Η σύσταση συλλόγου των τσιγγάνων και η λειτουργία του (εξοπλισμός κ.λ.π.) με την αρωγή του δήμου, θα συμβάλλουν τα μέγιστα στην κοινωνική συμμετοχή των τσιγγάνων, στην ενεργοποίησή τους και ευαισθητοποίηση του συνόλου του πληθυσμού αυτών. Θα δημιουργηθούν συνθήκες συμμετοχής σε αποφάσεις που τους αφορούν και αναφέρονται σε συνθήκες διαβίωσης, υγιεινής, πολιτισμού κ.λ.π.

Η υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης αλλά και η δημιουργία υπηρεσιών και υποδομών κοινωνικής στήριξης των τσιγγάνων πρέπει να είναι το επόμενο στάδιο της πολιτικής του δήμου μετά την επίλυση του στεγαστικού προβλήματος και των ελλειπών υποδομών. Τέτοιες, ενέργειες περιγράφονται στο κεφάλαιο 2. π.χ δημιουργία πολιτιστικού κέντρου κ.α.

Οι προσπάθειες συγκράτησης των τσιγγανόπαιδων στις τάξεις του δημοτικού και η οργάνωση της ενισχυτικής διδασκαλίας και των φροντιστηριακών μαθημάτων πρέπει να είναι στις πρώτες προτεραιότητες.

Η δημιουργία συμβουλευτικού οργάνου και η στελέχωσή του με άτομα της ομάδας των τσιγγάνων μπορεί να ωφελήσει στον εργασιακό τομέα των τσιγγάνων και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα βελτιώσουν το

βιοτικό τους επίπεδο. Η λειτουργία του θα διευκολύνει την επικοινωνία με τους υπόλοιπους κατοίκους και την παρακολούθηση των προγραμμάτων με τις αναγκαίες, όπου χρειάζεται εκθέσεις υλοποίησης και των από τις υλοποιούμενες ενέργειες. Η συμβολή του δήμου πρέπει και πάλι να είναι καθοριστική.

Καμπάνιες ενημέρωσης της κοινής γνώμης και εκδηλώσεις όπου οι τσιγγάνοι και οι άλλες κοινωνικές ομάδες θα μπορούν να συνευρίσκονται περιλαμβάνονται στις ενέργειες που μπορούν να πραγματοποιήσουν από κοινού δήμος και τσιγγάνοι (εκπρόσωποι και άλλα μέλη , όπως ο θεσμός των ενδιάμεσων).

Όλες οι ενέργειες και παρεμβάσεις μπορούν να λειτουργήσουν μέσα από το ΟΠΔ ή άλλους μηχανισμούς χρηματοδότησης, όπως περιγράφηκαν σε άλλα κεφάλαια. Καλό θα ήταν οι παρεμβάσεις στο κοινωνικό επίπεδο με δράσεις που θα επιλεγούν, να αφορούν και άλλες μειονεκτούσες και αποκλεισμένες ομάδες της περιοχής των Φαρσάλων για τις κοινωνικές ανταλλαγές της ομάδας των τσιγγάνων και του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου.

**Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΠΔ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΣΑΛΩΝ
(ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΙΘΑΝΩΝ ΕΡΓΩΝ)**

3.3. Προτάσεις για τον Τύρναβο

3.3.1. Εισαγωγή

Οι οποιοσδήποτε προτάσεις μπορούν να κατατεθούν και αναφέρονται στους τσιγγάνους του Τυρνάβου είναι πάντοτε συνάρτηση των αποφάσεων που η Δημοτική Αρχή θα λάβει για τη διαχείριση του όλου ζητήματος και της αποδοχής αυτών από τους τσιγγάνους. Είναι δηλαδή συνάρτηση της δημοτικής πολιτικής βούλησης, που όμως δεν μπορεί να παραβλέψει την πραγματικότητα.

Επισημαίνεται το γεγονός διότι η παρουσία των τσιγγάνων στον Τύρναβο αρκετές φορές στο παρελθόν απασχόλησε τη Δημοτική Αρχή χωρίς καταληκτική απόφαση.

Αιτία του γεγονότος ήταν η «αντίδραση του κόσμου» στην προσπάθεια μόνιμης εγκατάστασης των τσιγγάνων σε οικοπεδικούς χώρους - αγροκτήματα που σταδιακά αγόρασαν στα βόρεια όρια της πόλης.

Σήμερα η έκταση, 200 περίπου στρέμματα, φιλοξενεί όπως φάνηκε από την έρευνα τους 1500 περίπου τσιγγάνους και εδραιώνεται ως μόνιμος τόπος εγκατάστασης.

Οι σκέψεις που απασχόλησαν τη δημοτική αρχή στο παρελθόν αναφέρονταν στη μεταφορά του καταυλισμού σε άλλες δημοτικές εκτάσεις ή και σε περιοχές εκτός του δήμου. Η αντίδραση των τσιγγάνων δεν επέτρεψε μια τέτοια αναζήτηση. Η συγκεκριμένη αντιμετώπιση των τσιγγάνων είχε ως αποτέλεσμα την μεγάλη καθυστέρηση στην επίλυση βασικών προβλημάτων διαβίωσής τους. Με μεγάλη καθυστέρηση έφθασε πόσιμο νερό στον καταυλισμό τσιγγάνων το οποίο και διατίθεται από 50 περίπου κοινόχρηστες βρύσες. Η καθαριότητα - αποκομιδή των απορριγμάτων γίνεται δύσκολα και δεν υπάρχει ηλεκτρικό ρεύμα. Η φοίτηση των τσιγγανόπουλων συνάντησε πολλές αντιδράσεις.

Όπως και στο τεύχος IV αναφέρθηκε στην περιοχή μελέτης κατασκευάστηκαν μερικές συμβατικές κατοικίες, υπάρχουν τα πρόχειρα παραπήγματα και οι σκηνές και η κατάσταση οδεύει σε περαιτέρω κατασκευή μόνιμων εγκαταστάσεων. *Δεν φαίνεται προοπτική «εγκατάλειψης» ή «αλλαγής» του χώρου όπου σήμερα υφίσταται ο*

καταυλισμός. Οι εξελίξεις υποχρεώνουν σε αποφάσεις που θα λαμβάνουν υπόψη τη σημερινή κατάσταση και θα οδηγήσουν τη Δημοτική Αρχή σε μια ολοκληρωμένη καταληκτική πρόταση (ΟΠΔ) η οποία οφείλει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των τσιγγάνων χωρίς κοινωνικούς διαχωρισμούς και στην κατεύθυνση της κεντρικής πολιτικής που έχει σχεδιάσει η πολιτεία.

Οι προτάσεις που ακολουθούν στηρίζονται στο σενάριο επιλογής παραμονής των τσιγγάνων στην περιοχή όπου ήδη είναι εγκατεστημένοι.

Η επιλογή απαιτεί την συναπόφαση Δημοτική Αρχής και τσιγγάνων μετά από διαβούλευση. Σημειώνεται ότι, παρά τις αντιδράσεις που στο παρελθόν εμφανίστηκαν από κάποιους γονείς μαθητών δημοτικού σχολείου των οποίων τα παιδιά θα είχαν στις τάξεις τους και τσιγγανόπουλα, η Τυρναβίτικη κοινωνία αποδέχεται τους τσιγγάνους και επικοινωνεί μαζί τους χωρίς προβλήματα.

Εννοείται ότι στην περίπτωση απόφασης μόνιμης εγκατάστασης των τσιγγάνων στην περιοχή, όπου σήμερα υφίστανται, θα οριστικοποιηθούν τα πληθυσμιακά μεγέθη των ατόμων που πρόκειται να καλύψει άμεσα και μελλοντικά ο σχεδιασμός ενός σύγχρονου οικισμού κατοικίας και ως επόμενο θα εκτιμηθούν και τα αναγκαία γεωγραφικά μεγέθη (έκταση, όρια του οικισμού κ.λ.π.).

Σε περίπτωση άλλης επιλογής, που φαίνεται δύσκολη έως αδύνατη, πρέπει να υπάρχει η θετική συγκατάβαση των τσιγγάνων και ο ανάλογος σχεδιασμός.

Η προκαταρκτική πρόταση που ακολουθεί προϋποθέτει το σενάριο παραμονής των τσιγγάνων και ακολουθεί τους άξονες που το ΟΠΔ ορίζει.

3.3.2. Σύνοψη περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης

Η περίπτωση των τσιγγάνων του Τυρνάβου απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή διότι στο παρελθόν υπήρξαν συγκρούσεις μεταξύ του πληθυσμού του Τυρνάβου, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τσιγγάνων εξαιτίας της επιλογής των τελευταίων να αγοράσουν αγροκτήματα στη θέση Κριτήρι. Ο χώρος κατοικίας των τσιγγάνων είναι εκτός σχεδίου πόλεως και δε διαθέτει στοιχειώδεις υποδομές. Οι συνθήκες υγιεινής είναι πολύ κακές. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοικιών των τσιγγάνων, είναι αυθαίρετες παράγκες και παραπήγματα.

Συγκεκριμένα, η περιοχή κατοικίας των τσιγγάνων υπάγεται βάσει του ΓΠΣ του Τυρνάβου, σε ζώνη τουριστικών εγκαταστάσεων - αναψυχής (ζώνη 2).

Ο νόμος 1337/83 καλύπτει την επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων των αστικών περιοχών και την περαιτέρω οικιστική τους ανάπτυξη. Μέε τον νόμο εισάγεται η έννοια των ΖΟΕ (ζώνες οικιστικού ελέγχου). Σκοπός των ΖΟΕ είναι η προστασία της περιαστικής γης από την απρογραμματίστη και άναρχη δόμηση ή κατάτμηση. Με τις ΖΟΕ προστατεύονται οι ευαίσθητες περιοχές και θεμελιώνεται ο έλεγχος βάσει των επιθυμητών στόχων που η ίδια η ΖΟΕ ορίζει. Οι ΖΟΕ καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του αρμόδιου υπουργού ΠΕΧΩΔΕ. Το διάταγμα καθορίζει τους όρους και περιορισμούς εφαρμογής των ΖΟΕ. Στις ΖΟΕ το δημόσιο ασκεί δικαίωμα προτίμησης δηλαδή, αν κάποιος επιθυμεί να πουλήσει γη πρέπει να το γνωστοποιήσει στο δημόσιο για να ενεργήσει κατάλληλα.

Στον Τύρναβο σύμφωνα με το ΓΠΣ υπάρχουν περιοχές ΖΟΕ. Ο χώρος κατοικίας των τσιγγάνων ανήκει σε ζώνη τουριστικών εγκαταστάσεων-αναψυχής (ζώνη 2).

Στη ζώνη 2 προτείνονται:

- Ελάχιστο όριο κατάτμησης 4000 τμ
- Αρτιότητα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρο Ι του ΠΔ 24/31.5.85/ΦΕΚ 270Δ

Στη ζώνη επιτρέπεται η ανέγερση κτισμάτων τα οποία όμως θα εξυπηρετούν τις παρακάτω λειτουργίες:

α. Ξενώνες, ξενοδοχεία και λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις (Π.Δ.20/28.1.88 / ΦΕΚ 61Δ)

β. κατοικία, σύμφωνα με το αρ.6 του Π.Δ.24/31.5.85 ΦΕΚ 270 Δ

γ. εστιατόρια, αναψυκτήρια, κέντρα διασκέδασης και αναψυχής, κτίρια και γήπεδα στάθμευσης, καθώς και πρατήρια βενζίνης και υγραερίου σύμφωνα με το άρθρο Ι του Π.Δ.24/31.5.85 / ΦΕΚ 270Δ.

Εξαιτίας, της κατάστασης που βρίσκεται η περιοχή των τσιγγάνων του Τυρνάβου και λόγω των κακών συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού απαιτείται παρέμβαση από τη δημοτική αρχή. Το πρώτο θέμα που πρέπει να λυθεί μέσα από διάλογο είναι το κατά πόσο μπορεί να παραμείνει ο τσιγγάνικος πληθυσμός εκεί. Οι περισσότεροι έχουν αγοράσει εκτάσεις τις οποίες δόμησαν αυθαίρετα (προκατ, παράγκες, παραπήγματα). Εκ των πραγμάτων είναι δύσκολη η μετακίνησή τους. Όμως ταυτόχρονα η περιοχή είναι χαρακτηρισμένη για άλλες χρήσεις. Το τι μέλει γενέσθαι σχετικά με την περιοχή παρουσίας των τσιγγάνων θα το συναποφασίσουν ο σύλλογός τους και ο δήμος.

Σε επόμενο στάδιο θα πρέπει να ξεκαθαρίσει το ιδιοκτησιακό καθεστώς στην περιοχή. Αφού δρομολογηθούν τα παραπάνω και επιλεγεί σε ποια περιοχή θα εγκατασταθούν μόνιμα, θα πρέπει να υλοποιηθεί σχέδιο δράσης για την επίλυση του στεγαστικού προβλήματός τους και την βελτίωση των συνθηκών ζωής, των υποδομών και των κοινωφελών δικτύων.

Η παρούσα πρόταση περιορίζεται στην ανάπτυξη των γενικού πλαισίου παρεμβάσεων στην περιοχή του Τυρνάβου που ήδη βρίσκονται οι τσιγγάνοι με τη λογική ότι οι ίδιοι έχουν αγοράσει τα οικόπεδα όπου βρίσκονται και ο αριθμός τους δεν επιτρέπει τη μετακίνησή τους. Επαναλαμβάνεται όμως ότι αυτό το θέμα αρμόδιοι είναι να το λύσουν ο δήμος και οι τσιγγάνοι.

Έτσι, οι προτάσεις που ακολουθούν έχουν τη μορφή περιληπτικής παράθεσης ενός σχεδίου δράσης για τους τσιγγάνους του Τυρνάβου, με το αντίστοιχο των Φαρσάλων.

Προβλέπεται πρόγραμμα στεγαστικής αποκατάστασης σε οικισμό με βασικές υποδομές όμως οδικό δίκτυο, κοινωφελή δίκτυα, κοινόχρηστοι χώροι, κτίρια κοινωνικών υπηρεσιών κλπ.

Το πλέον βασικό όλων είναι η αρμονική συμβίωση των τσιγγάνων με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

Ο δήμος αρχικά θα πρέπει να εξασφαλίσει χρηματοδότηση από το ΥΠΕΣΔΔΑ για την έναρξη υλοποίησης του σχεδίου δράσης που θα εκπονήσει για τους τσιγγάνους. Με χρηματοδότηση από το ΥΠΕΧΩΔΕ (προγραμματική σύμβαση) ή από το ΠΕΠ Θεσσαλίας μπορούν να ξεκινήσουν τα έργα υποδομής. Αναγκαία είναι η πολεοδομική μελέτη επέκτασης, αφού όμως πριν από όλα λυθεί το πρόβλημα επιλογής του χώρου στον οποίο θα αναφέρονται όλα τα έργα. Άλλωστε για την καλύτερη πορεία της διεκδίκησης χρηματοδότησης θα πρέπει να μην υπάρχουν αντιδράσεις όπως αναφέρει εγκύκλιος του ΥΠΕΣΔΔΑ.

Ταυτόχρονα, πρέπει να γίνει η καταγραφή των οικογενειών που έχουν πραγματικό στεγαστικό πρόβλημα. Η επόμενη κίνηση είναι η σύνταξη Πράξης Εφαρμογής.

Η πολεοδομική μελέτη θα καθορίσει επακριβώς τις ρυμοτομικές και οικοδομικές γραμμές, οι οποίες θα πρέπει να υλοποιηθούν όταν οι κάτοικοι στο μέλλον θελήσουν να οικοδομήσουν. (αφού εγκριθεί και αρχίζει να λειτουργεί το σχέδιο δράσης)

Στην παρούσα μελέτη γίνεται η προσπάθεια πολεοδομικής οργάνωσης της περιοχής βάσει των αναγκών που προέκυψαν από τις απαντήσεις των κατοίκων, σε σχετική ερώτηση κατά την επιτόπια έρευνα (χάρτης 1). Η οργάνωση της περιοχής συμπεριλαμβάνει επίσης εκτάσεις που δεν ανήκουν σε τσιγγάνους και είναι απαραίτητες για τη σύνδεση του τσιγγάνικου οικισμού με τον υπόλοιπο αστικό ιστό. Ένας υποτυπώδης πολεοδομικός κανονισμός θα μπορούσε να είναι ο παρακάτω:

Πίνακας 3.1: Όροι δόμησης

ΕΜΒΑΔΟΝ	150 τμ
ΠΡΟΣΩΠΟ	12 μ
ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΛΥΨΗΣ	50%
Σ.Δ	0,7
ΥΨΟΣ	Μέγιστο ύψος 6,5 μ

α) Πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων επιτρέπεται η κατασκευή στέγης ύψους $\leq 1,50\mu$.

β) Δεν επιτρέπεται pilotis

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Η ρυμοτόμηση και οι βασικές χρήσεις γης φαίνονται στο χάρτη 1. Η κύρια χρήση θα είναι η γενική κατοικία. Οι λειτουργίες τουρισμού-αναψυχής οι οποίες αναλύθηκαν στο κεφάλαιο 2 δεν αποκλείονται. Αντίθετα επιδιώκονται με σκοπό να εντάξουν τη περιοχή των τσιγγάνων στον αστικό ιστό και να την κάνουν προσπελάσιμη και επισκέψιμη.

3.3.3. Περιγραφή του ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης για την κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων του Τυρνάβου

Με την επίλυση του θεσμικού προβλήματος πρέπει να εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης (ΟΠΔ) το οποίο και θα προωθήσει ο δήμος προς χρηματοδότηση. Η παρούσα πρόταση περιλαμβάνει ενέργειες ΟΠΔ με βάση τη δομή που έχει καθιερώσει σχετική μελέτη της ΕΕΤΑΑ.

Η επιδίωξη, από το δήμο παραχώρησής λυομένων οικίσκων στους τσιγγάνους πρέπει να είναι στις πρώτες επιδιώξεις (αποστολή αιτήματος σε ΥΠΕΣΔΔΑ και ικανοποίηση από ΥΠΕΘΟ). Σημαντικός τρόπος επίλυσης του στεγαστικού προβλήματος αποτελεί η δανειοδότησή για κατασκευή κατοικίας (βλ. εμπειρία Λάρισας) ή ακόμη η υλοποίηση ενός επιμέρους προγράμματος κοινωνικής κατοικίας.

Η εγκατάσταση των λυομένων οικίσκων αλλά και η κατασκευή νέων κατοικιών θα γίνει αφού πρώτα ολοκληρωθεί πολεοδομική μελέτη επέκτασης, καθορισθούν οι όροι δόμησης και λυθεί το ιδιοκτησιακό στην περιοχή.

Υποδομές

Οι ενέργειες και έργα τα οποία πρέπει να προγραμματιστούν μέσω του ΟΠΔ, πρέπει να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα προβλήματα που υπάρχουν στις υποδομές. Στους στόχους περιλαμβάνονται:

A. βελτίωση της εικόνας του υφιστάμενου οικισμού (μέτρο 1)

Ενέργειες:

- διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου με επιχωματώσεις για την εγκατάσταση προσωρινών λυόμενων κατοικιών και η δημιουργία χώρων πρασίνου – αναψυχής και παιδικών χαρών.
- ρυμοτόμηση της περιοχής και ολοκλήρωση των δικτύων υποδομής στο εσωτερικό της τσιγγάνικης γειτονιάς με έργα όπως:
 - οδικό δίκτυο

- ηλεκτροδότηση και του ηλεκτροφωτισμός
- κατασκευή του δικτύου ύδρευσης
- κατασκευή αποχετευτικού συστήματος ομβρίων και ακαθάρτων
- κατασκευή ιατρείου, αθλητικών εγκαταστάσεων, σχολείου κ.α
- κατασκευή συμπληρωματικών κατοικιών σε υφιστάμενα ιδιόκτητα οικόπεδα με αντικατάσταση των παραγκών

Υπηρεσίες

Υπηρεσίες που θα προσφέρονται από εταιρικές σχέσεις ή άλλες δομές, αφορούν:

A. την υποστήριξη, κατάρτιση και προώθηση στη απασχόληση των τσιγγάνων.

Σχετικά προγράμματα αναφέρονται στην:

- ενημέρωση των γονέων για θέματα που αφορούν στους τσιγγανόπαιδες
- προώθηση στην απασχόληση και κατάρτιση των νέων τσιγγάνων
- παροχή συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για το θέμα των τσιγγάνων
- ατομική υποστήριξη και παροχή συμβουλευτικής στους τσιγγάνους μαθητές
- υποστήριξη των τσιγγανόπαιδων και ενθάρρυνση της πρόσβασής τους στις κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες του υπόλοιπου συνόλου
- παροχή συνεχούς πληροφόρησης στους τσιγγάνους
- προετοιμασία των δομών για την επίτευξη της αρμονικής συμβίωσης χωρίς προκαταλήψεις και αποκλεισμούς

B. την εκπαίδευση

Σχετικά προγράμματα θα περιέχουν:

- επιμορφωτικές δραστηριότητες σε εκπαιδευτικούς
- ενημέρωση των τσιγγάνων γονέων
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας
- δημιουργία τμημάτων κάλυψης μαθησιακών κενών για επίτευξη της απρόσκοπτης φοίτησης των τσιγγανόπαιδων

- ατομική υποστήριξη και παροχή συμβουλευτικής στους τσιγγάνους μαθητές
- υποστήριξη των τσιγγανόπαιδων και ενθάρρυνση της πρόσβασής τους στις κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες του υπόλοιπου συνόλου

Υπηρεσίες που θα παρέχονται από τον δήμο Τυρνάβου, με τη συνεργασία των καθ' ύλη αρμόδιων μπορούν να είναι:

A. υγείας και πρόνοιας, όπως:

- ιατροκοινωνικό κέντρο με εξειδικευμένο προσωπικό (γιατρό, κοινωνική λειτουργό κ.α)
- προγράμματα προληπτικών εμβολιασμών
- πρόγραμμα πρόληψης και αγωγής υγείας
- έκδοση καρτών υγείας με ταυτόχρονη ενημέρωση για ιατρικά θέματα

B. πολιτισμού, όπως:

- Εργαστήρι δημιουργικής απασχόλησης με στόχο την ανάδειξη και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς των τσιγγάνων και τη σύνδεση αυτών με τη τοπική κοινωνία.

Γ. αθλητισμού, όπως:

- προγράμματα μαζικού αθλητισμού μικρής και μεγάλης διάρκειας.

Δ. επιμόρφωσης ενηλίκων, όπως:

- προγράμματα γραφής και ανάγνωσης
- ευαισθητοποίησης στελεχών φορέων που έρχονται σε επαφή με τους τσιγγάνους

4. Χρηματοδοτικό πλαίσιο

Τα περισσότερα από τα προτεινόμενα να γίνουν στις περιοχές των τσιγγάνων περιγράφονται στα κεφάλαια 2 και 3 του παρόντος τεύχους. Μπορούν να χρηματοδοτηθούν κατόπιν ολοκληρωμένων προτάσεων των δήμων προς την Περιφέρεια (μέσω του ΠΕΠ). Δυνατότητα δόθηκε στην τοπική αυτοδιοίκηση για ένταξη περιοχών όπου είναι εγκατεστημένοι τσιγγάνοι και σε προγράμματα αστικών αναπλάσεων, χωρίς την , από ότι φαίνεται, αξιοποίησή τους στην περιοχής μελέτης.

Στο πλαίσιο του Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας 2000 - 2006, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται σε τρεις "ειδικούς" τύπους δράσεων που αποσκοπούν στην ανάπτυξη και διάχυση της καινοτομίας στην Περιφέρεια, στην «ολοκληρωμένη» ανάπτυξη υποβαθμισμένων αστικών περιοχών και στην «ολοκληρωμένη» αντιμετώπιση ορεινών - απομακρυσμένων περιοχών της υπαίθρου στην Περιφέρεια. Οι δράσεις αυτές διαχέονται σε όλους τους άξονες προτεραιότητας και δρουν παράλληλα και συμπληρωματικά με τις υπόλοιπες δράσεις.

Στην δράση «*ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών*» δίδεται ιδιαίτερη έμφαση σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας των αστικών κέντρων όπου το αστικό περιβάλλον είναι υποβαθμισμένο ή /και όπου υπάρχει συγκέντρωση μη προνομιούχων ατόμων. Σε αυτή μπορούν να ενταχθούν οι περιοχές των τσιγγάνων του νομού Λάρισας.

Πιο συγκεκριμένα οι άξονες και τα μέτρα από τα οποία οι δήμοι μπορούν να αντλήσουν χρηματοδότηση κάνοντας προτάσεις είναι τα παρακάτω.

Άξονας 3: Ποιότητα ζωής

- 3.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ - ΠΡΟΝΟΙΑΣ
- 3.2 ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
- 3.5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ - ΕΤΠΑ
- 3.6 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ - ΕΚΤ
- 3.7 ΕΝΙΣΧΥΣΗ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Άξονας 5: Ανθρώπινοι πόροι

- 5.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ
- 5.2 ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΝΕΡΓΟΥΣ & ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ - ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
- 5.3 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Στο μέτρο 5.2 η περιφέρεια είχε οργανώσει έρευνα καταγραφής των τσιγγάνων του νομού η οποία διέγινε τις επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού και παρέθεσε ένα σύνολο προτάσεων που ταυτίζονται στο γενικό πλαίσιο με τις παρούσες.

**ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
(ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΙΘΑΝΩΝ ΕΡΓΩΝ)**

5. Βιβλιογραφία

- ΑΕΝΑΛ, 2002, Έρευνα – μελέτη μέτρου 5.2, Προσδιορισμός ευπαθών κοινωνικά ομάδων που διαβιούν στο νομό Λάρισας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας*
- Δήμος Φαρσάλων, 2001, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για την κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων των Φαρσάλων (ΟΠΔ), Φάρσαλα*
- ΕΕΤΑΑ, 2000, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για την κοινωνική ένταξη των ελλήνων τσιγγάνων, Αθήνα*
- ΚΕΚΝΟΜΑΛ, 1999, Πρόγραμμα Κοινωνικού Αποκλεισμού: Συλλέκτες Ανακυκλώσιμων Υλικών για άτομα με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (Τσιγγάνοι), Λάρισα, ΚΕΚΝΟΜΑΛ*
- Παπακωνσταντίνου Γ. κ.α., 1998, Οικονομική – κοινωνική – πολιτισμική κατάσταση των τσιγγάνων στην Ελλάδα, Ιωάννινα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*
- Σωμαράς Χ., 2000, Ο κοινωνικός αποκλεισμός στους Rom και οι προοπτικές απασχόλησης σε επαγγέλματα που σχετίζονται με το περιβάλλον (στην Ημερίδα: Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση για την αποτελεσματικότερη κοινωνικοοικονομική ένταξη των νέων Τσιγγάνων, Θεσ/νικη, ΔΕΚΠΑΜ)*
- ΧΩΡΟΔΥΝΑΜΙΚΗ, 2001, Ολοκληρωμένο σχέδιο για την διαμονή των Τσιγγάνων στον Άγιο Αθανάσιο Σερρών, Σέρρες, Δήμος Σερρών»*
- ΥΠΕΧΩΔΕ, 1984, Προδιαγραφές πολεοδομικής μελέτης οικισμών πληθυσμού μικρότερου των 2000 κατοίκων, Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ*
- ΥΠΕΧΩΔΕ, Γενικό πολεοδομικό σχέδιο δήμου Τυρνάβου, Τύρναβος*

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

www.ypepth.gr

www.ypergka.gr

www.thessalia.gr